

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

AİLE FAKTÖRÜNÜN İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK
BAŞARILARINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜŞERREF ŞENTÜRK

ÇANAKKALE
Ağustos, 2019

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Aile Faktörünün İlkokul Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Etkisinin İncelenmesi

Müşerref ŞENTÜRK
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Mehmet Kaan DEMİR

Çanakkale
Ağustos, 2019

Taahhütname

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Aile Faktörünün İlkokul Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Etkisinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlâk ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

26/08/2019

Müşerref ŞENTÜRK

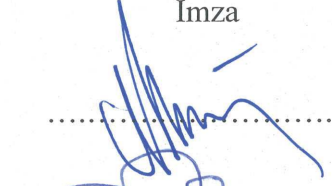

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

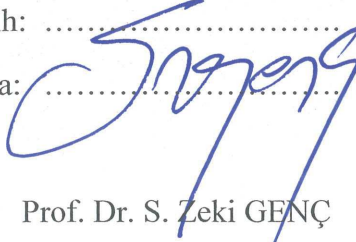
Onay

Müşerref ŞENTÜRK tarafından hazırlanan çalışma, 26/08/2019 tarihinde yapılan tez savunma sonucunda başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10161875

	Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza
Danışman	Prof. Dr.	Mehmet Kaan DEMİR	
Üye	Prof. Dr.	Çavuş ŞAHİN	
Üye	Doç. Dr.	Burcu SEZGİNSOY ŞEKER	

Tarih: .....

İmza:

Prof. Dr. S. Zeki GENÇ
Enstitü Müdürü

Önsöz

Aile toplumun en küçük yapı birimi olmakla birlikte eğitimin de önemli bir parçasıdır. Eğitim ailede başlar ve aileye diğer ortamlar eklenerek devam eder. Tüm bunların paralelinde ailenin de öğrencinin ilk model aldığı ortam olduğu unutulmamalıdır. Çocuk ailede ne görürse okulda ve toplumda onu uygular, her öğrenci aslında ailesinin bir yansımasıdır.

Öğretmen öğrencilerin ailesi dışında örnek gördüğü statü sahibi ilk kişidir. Öğrencilerine gerek hareketleriyle gerek düşünceleriyle gerek öğrettikleri ile hayatı öğretir. Toplum ve geleceğe ışık tutan öğretmenler öğrencilerin de en büyük rol modelidir. Bu nedenle öğretmenler farkında olmasa bile öğrenciler öğretmenin her adımını ilgiyle izler ve kaydeder. Ailesinden ayrılıp okula başlayan öğrenci için ikinci bir model ortaya çıkar. Öğrencinin bu duruma adapte olabilmesi ve eğitimde başarıyı yakalayabilmesi için aile ve öğretmeni arasında yani aile ve okul arasında paralellik bulunmalıdır. Okulda öğrendiği öğretilerle ailedeki öğrenimleri çelişirse bu öğrenci için çok da verimli bir eğitim olmaz. Bu sebeple eğitimde verimliliği artırmak için okul, aile ve öğretmenin işbirliğine ihtiyaç vardır.

Eğitimde sacayağına benzetilen bu üç faktör (okul, aile, öğretmen) arasındaki ilişki öğrencinin akademik başarısını önemli derecede etkilemektedir. Bu etkinin göz ardı edilmemesi gerekir. Tüm bunların eğitime etkisi, aile faktörünün önemi, okul aile ilişkisi ve bunlarla ilgili sorunlar bu araştırmanın ortaya çıkış fikrini oluşturmuştur. Bu çalışmada eğitimin ilk basamağı olan aile faktörünün ilköğrencilerinin akademik başarısına etkisi sınıf öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde sorgulanmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, alt amaçlar, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ilgili alanyazına ayrıntılı olarak değinilmiş ve konu ile bağlantılı daha önce yapılmış ulusal ve uluslararası çalışmalara yer verilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde çalışmada kullanılan yöntem, model, araştırmanın çalışma grubu, veri

toplama aracı, verilerin toplanma süreci ve veri analizine yer verilmiştir. Araştırmanın dördüncü bölümünde ise analiz sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilirken son olarak araştırmanın beşinci bölümünde elde edilen bulgulara göre varılan sonuçlara, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

Başta lisans eğitimimden bugüne bilgisini, anlayışını ve kişiliğini her zaman örnek aldığım, öğretmenlik hayatımda model aldığım, eğitim sürecimde her aşamada benden desteğini esirgemeyen, bana olan sabrı ve inancıyla çalışmaya motive olmamı sağlayan değerli tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Kaan DEMİR' e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmayı değerli vakitlerini bana ayırıp görüşmeye katılan ve hazırladığım sorulara verdikleri cevaplarıyla çalışmayı anlamlı kılan Van ili Başkale ilçesinde görev yapan sınıf öğretmeni arkadaşlarıma ve okul idarecilerine teşekkür ederim.

En çok da beni dünyaya getiren, büyüten, bugünlere gelmemi sağlayan, kelimelerle anlatılamayacak kadar değerli olan, hayatımda olmasalar da her an kalbimde olan, hayatımın eksik ama en güzel parçası anne, babama; benden desteğini eksik etmeyen, hep yanımda olan eşim Hasan ŞENTÜRK' e teşekkür ederim.

Çanakkale, 2019

Müşerref ŞENTÜRK

Özet

Aile Faktörünün İlkokul Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Etkisinin İncelenmesi

Toplumun en küçük birimi olarak bilinen aile faktörünün bireyin hayatındaki yeri ve önemi tartışmasız çok büyüktür. Bireyi birçok yönden etkileyen aile, aynı zamanda bireyin eğitimindeki ilk basamaktır. Eğitim öğretim faaliyetlerinin planlı olarak yürütüldüğü kurum olan okuldan önce ve okul kadar etkili olan birinci kurumdur. Okuldaki eğitim öğretim faaliyetleri evde de devam ederse daha sağlıklı ve kalıcı olur. Bu nedenle evdeki aile faktörü bireyin eğitiminde de önemli bir role sahiptir. Ayrıca ailenin eğitim durumu, ekonomik durumu, bulunduğu çevre vb. faktörler öğrencinin akademik başarısını da etkilemektedir. Bu faktörlerin öğrenci başarısına etkisinin bilinmesi başarısızlığı önlemek için fayda sağlar.

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin aile faktörünün öğrencinin akademik başarısına ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi ve bu doğrultuda öneriler sunulurken bu alanda yapılan çalışmalara katkıda bulunulmasıdır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen 6 ana soru ve alt sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu ise Van ili Başkale ilçesindeki 30 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada bulgulara, içerik analizi yapılarak ulaşılmıştır.

Araştırmada baskıcı tutuma sahip, kalabalık(geniş), parçalanmış ve çok eşli yapıdaki ailelerde yaşayan öğrencilerin düşük başarı grubunda yer aldıkları görülmüştür. Bununla birlikte eğitim seviyesi düşük, ekonomik durumu kötü ailelerde yaşayan öğrencilerin düşük başarı grubunda yer aldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca ebeveynler arası yaş farkının fazla olduğu, öğrencinin kardeş sayısının fazla ve kardeşlerin en büyüğü aileye sahip öğrencilerin

düşük başarı grubunda yer aldıkları gözlemlenmiştir. Bunların beraberinde ailesi göç etmiş olan ve ya kırsalda yaşayan öğrencilerin düşük başarı grubunda yer aldıkları görülmüştür.

Öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplardan faydalanarak akademik başarıyı etkileyen başlıca ailevi sorunlara ulaşılmıştır. Veli toplantılarının başarıyı pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Öğretmen görüşleri ışığında toplantılara katılımın artırılması için yapılabilecekler ve ailenin çocuğun başarısını arttırabilmesi için öğretmen ve yöneticilerin yapabilecekleri ile ilgili öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aile, akademik başarı, sınıf öğretmeni.

Abstract

Examination of the Effect of Family Factor on the Academic Success of Primary School Students

The place and importance of the family factor, which is known as the smallest unit of society, in the life of the individual is undoubtedly very large. The family, which affects the individual in many ways, is also the first step in the education of the individual. It is the first institution before the school, where the educational activities are planned and it is as effective as school. If the educational activities in the school continue at home, it becomes more healthy and permanent. Therefore, the family factor in the home has an important role in the education of the individual. In addition, the family's educational status, economic status, environment and etc. factors also affect students' academic success. Knowing the impact of these factors on student success is useful to prevent failure.

The aim of this study is to determine the opinions of the classroom teachers about the effect of family factor on the academic success of the students and to contribute to the studies carried out in this field. Case study which is a qualitative research design was used for the study.

In the study, semi-structured interview form consisting of 6 main questions and sub-questions developed by the researcher was used as data collection tool. The study group of the study consisted of 30 classroom teachers in Başkale district of Van province. The findings of the study were reached by content analysis.

In the study, it was seen that the students who lived in oppressive, crowded(large), fragmented and polygamous families were in the low success group. At the same time, it was found out that students with families with low educational level and poor economic status were also in the low success group. In addition, it was observed that the students with the

families with high age differences between parents, students with many siblings and students with families with eldest sibling has its own family were also in the low success group. Along with these, it was seen that students with migrated families or who live in rural areas are in the low success group.

Using the answers given by the teachers, major familial problems affecting academic success were found. It was seen that parent-teacher conferences had a positive effect on success. In the light of the opinions of teachers, suggestions are made about increasing the participation in the the meetings and what teachers and administratotr could do about the success of the student and its family.

Keywords: Family, academic success, classroom teacher.

İçindekiler

Onay	i
Önsöz.....	ii
Özet	iv
Abstract	vi
İçindekiler.....	viii
Tablolar Listesi.....	xi
Şekiller Listesi.....	xiii
Kısaltmalar Listesi.....	xiv
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	2
Alt amaçlar	2
Araştırmanın Önemi	3
Araştırmanın Sınırlılıkları	4
Araştırmanın Varsayımları	4
Tanımlar	4
Bölüm II: Kavramsal Çerçeve.....	6
Ailenin Tanımı	6
Aile Çeşitleri	10
Hanede yaşayan kişi sayısına göre aile çeşitleri	10
Otorite biçimlerine göre aile çeşitleri	13
Evlenme biçimlerine göre aile çeşitleri	15
Yerleşim yerlerine göre aile çeşitleri.....	16

İşlevlerini yerine getirme durumlarına göre aile çeşitleri.....	17
Anne Baba Tutumları	21
Ailenin Eğitime Etkisi.....	23
Ailenin Eğitim Durumu	23
Ailenin Ekonomik Durumu	24
Okul Aile İşbirliği	25
Bölüm III: Yöntem	31
Araştırmanın Modeli	30
Çalışma Grubu.....	30
Verilerin Toplama Aracı	32
Verilerin Toplanması.....	32
Verilerin Analizi.....	33
Bölüm IV: Bulgular.....	36
Aile Özelliklerinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular	36
Ailenin parçalanmış olmasının öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular	36
Ailenin eğitim durumunun öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular.....	38
Ailenin ekonomik durumunu öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular	41
Hanedeki kişi sayısının öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular	43
Ailenin göç etmiş olmasının öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular	45
Ailenin yaşadığı yerin öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular	48
Çok eşli aile yapısının öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular.....	50
Ailenin tutumunun öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular	53
Kardeş sayısının öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular	55

Ailedeki yaş durumunun (en büyük, en küçük) öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular	58
Ebeveynler arası yaş farkının öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular.....	60
Başarılı ve Başarısız Öğrencinin Aile Yapısının Nasıl Olduğuna İlişkin Bulgular	63
Öğrencinin Başarısını Etkileyen Başlıca Ailevi Sorunlara İlişkin Bulgular	65
Ailelerin Veli Toplantılarına Katılımının Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular....	68
Veli Toplantılarına Katılımın Nasıl Artırılabilceğine İlişkin Bulgular	70
Ailenin Öğrencinin Başarısını Arttırabilmesi İçin Okul Yönetimi ve Öğretmenlerin Yapabileceklerine İlişkin Bulgular.....	72
Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	76
Tartışma ve Sonuç.....	76
Öneriler.....	81
Kaynakça.....	86
Ekler	92
Ek A İzin Yazısı	92
Ek B Veri Toplama Aracı.....	94

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	Çalışma Grubunun Kişisel Özellikleri	32
2	Ailenin Parçalanmış Olmasının Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular	37
3	Ailenin Eğitim Durumunun Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular	39
4	Ailenin Ekonomik Durumunun Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular	41
5	Hanedeki Kişi Sayısının Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular	43
6	Ailenin Göç Etmiş Olmasının Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular	46
7	Ailenin Yaşadığı Yerin Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular	48
8	Çok Eşli Aile Yapısının Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular	51
9	Ailenin Tutumunun Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular	53
10	Kardeş Sayısının Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular	56
11	Ailedeki Yaş Durumunun (En Büyük, En Küçük) Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular.....	58
12	Ebeveynler Arası Yaş Farkının Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular	61
13	Başarılı ve Başarısız Öğrencinin Aile Yapısının Nasıl Olduğuna İlişkin Bulgular.....	63
14	Öğrencinin Başarısını Etkileyen Başlıca Ailevi Sorunlara İlişkin Bulgular	66
15	Ailelerin Veli Toplantılarına Katılımının Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular.....	68

16	Veli Toplantılarına Katılımın Nasıl Arttırılabileceğine İlişkin Bulgular	70
17	Ailenin Öğrencinin Başarısını Arttırabilmesi İçin Okul Yönetimi ve Öğretmenlerin Yapabileceklerine İlişkin Bulgular	73

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa
1	Ailenin Özellikleri	9
2	Ailenin Fonksiyonları	20
3	Anne Baba Tutumları.....	21

Kısaltmalar Listesi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

Ed. : Editör

Çev. : Çeviren

Akt. : Aktaran

f :Frekans

% :Yüzde

s. : Sayfa

vb. : Ve benzeri

Ö. :Öğretmen

Bölüm I: Giriş

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, araştırmanın amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlıklarına ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Aile modeli çocuğun gelecekte sergileyeceği davranış ve tutumların, psiko sosyal gelişiminin bir göstergesi olarak kabul görülebilir. Ailevi özellikler, öğrencinin okuldaki akademik başarısını etkilemektedir. Hiçbir aile bütün yönleriyle bir aileye benzememektedir. Tüm ailelerin beklentileri, yaşayış biçimleri ve çocuğuna uyguladığı eğitim şekilleri farklıdır. Her aile kendine ait bir içyapı, değer ve özelliklere sahiptir (Çelik,2005).

Aile faktörü, öğrenciyi her yönden olduğu gibi başarı yönünden de etkilemektedir. Eğitimin ilk basamağı olan aile çocuğa derslerinde yardım etmez, ona yanlış tutumlar sergiler ve okulla işbirliği içinde olmazsa eğitimin hedeflerine tam anlamıyla ulaşamayacaktır. Okul ise öğrencinin planlı bir şekilde eğitime başladığı bir başka sosyal kurumdur ve çevreden bağımsız düşünülemez. Bu kurumdaki imkanlar ve öğretmenler ne derece iyi olursa olsun aile desteği olmadan işlevlerini sağlıklı şekilde yerine getirememektedir. Atayeter (2004), Aziz (2001) ve Oğan'ın (2000) yapmış olduğu tanımlardan anlaşılacağı üzere eğitimin ilk basamağı ve çocuğun tanıştığı ilk sosyal kurum olan aile faktörü çocuğun yaşantısında önemli bir yere sahiptir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Aile Özel İhtisas Komisyonu Raporunda aile, anne-baba-çocuklar ve tarafların kan bağı ile oluşan akrabalıklarından meydana gelen toplumsal ve ekonomik bir birlik şeklinde tanımlanmaktadır (DPT, 2001).

Hızla gelişmekte ve değişmekte olan günümüz dünyasındaki insanların yaşam biçimleri ve düşünme şekilleri, değer yargıları, sorun ve beklentileri de değişmiş, küreselleşmenin de sonucu olarak insanların birbirini daha çok etkilediği bir süreç içerisine girilmiştir (Demir, 2013). Bu bağlamda öğrencinin başarısı için aile ile iletişim sürecinde öğretmenlere büyük bir görev düşmektedir.

Günümüzde aileden destek alınması ve aile işbirliği içinde olunması adına okul aile birlikleri kurulmuştur. Bu birlikler aile, okul ve öğretmenden kaynaklı sorunlar sebebiyle işlevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getiremeyebilmekte ve öğrencinin problemlerine tam anlamıyla çözüm bulamayabilmektedir.

Bu araştırma öğretmen görüşleri ışığında aile faktörünün ilkökul öğrencilerinin akademik başarısına etkisini incelemeye çalışmıştır. Öğrencilerin yaşadığı çevre, aile yapısı, ailenin ekonomik durumu vb. hiç şüphesiz akademik başarılarını etkilemektedir. Bu faktörlerin öğrenci başarısına etkisinin bilinmesi başarısızlığı önlemek için fayda sağlar. Tüm bunlardan hareketle bu çalışmada aile faktörünün ilkökul öğrencilerinin akademik başarısına etkisi çeşitli değişkenler açısından incelenmiş, okul aile işbirliğinin sağlanabilmesi adına öneriler sunulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma; aile faktörünün öğrencilerin akademik başarısına etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaca bağlı olarak bu çalışmada “Aile faktörü öğrencilerin akademik başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Alt amaçlar. Aile faktörünün öğrencilerin akademik başarısına etkisini incelemek adına sınıf öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlara ulaşılması hedeflenmiştir.

- Ailenin aşağıdaki özellikleri öğrencilerin başarısını nasıl etkilemektedir?

parçalanmış olması

eğitim durumu

ekonomik durumu

hanedeki kişi sayısı

ailenin göç etmiş olması

yaşadığı yer

çok eşli aile yapısı

ailenin çocuğa karşı tutumu

öğrencinin kardeş sayısı

öğrencinin ailedeki yaş/sıra durumu

ebeveynler arası yaş farkı

- Başarılı ve başarısız öğrencilerin aile yapısı nasıldır?
- Öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen başlıca ailevi sorunlar nelerdir?
- Veli toplantıları öğrencilerin başarısını nasıl etkilemektedir?
- Veli toplantılarına katılımın artırılması nasıl sağlanabilir?
- Ailenin çocuğun başarısını artırması için okul yönetimi ve öğretmenler neler yapabilir?

Araştırmanın Önemi

Aynı eğitim ortamında, aynı eğitimi gören öğrenciler arasında başarılı öğrenciler olduğu gibi başarısız öğrenciler de olabilmektedir. Bu durumda öğrencilerin başarısını etki eden faktörlerin belirlenmesi ve başarıyı artıracak koşulların sağlanması gerekir. Eğitimde başarıya etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Öğrencilerin başarısını etkileyen bu faktörler adına yapılacak tüm çalışma veya araştırmalar öğrencilerin başarısını artırmak ve durum tahlili açısından olumlu katkılar sağlayacaktır.

Bu araştırmada aile faktörünün ilkökul öğrencilerinin akademik başarısına etkisinin incelenmesi ve bu bağlamda başarısızlığın aile kaynaklı sebeplerini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca sunulan önerilerin okul aile işbirliğinin sağlanabilmesi hususunda fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Aile faktörünün öğrencinin akademik başarısına etkisi oldukça fazladır. Bu etkilerin neler olduğunu belirlemek için literatürde az sayıda ve daha çok nicel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmalar tespit edilmiştir. Bu hususta bu araştırma, daha kapsamlı sonuçlar

elde edilip derinlemesine bilgi alınması adına kullanılan yöntemi, aile faktörünün büyük bir önem teşkil ettiği Van ili Başkale ilçesindeki sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilmesi açısından önemlidir.

Literatürde Türkiye’de ailenin ortaokul öğrencilerinin akademik başarılarına etkisine birçok kez değinilmiş ancak ilköğretim öğrencilerinin akademik başarılarına olan etkisine ilişkin sınırlı sayıda çalışmalar olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma, öğrencilerin başarısında önemli bir faktör olan aile değişkenine, ilgili herkesin gereken önemi vermesini sağlamak ve eğitimcilere her zaman yararlanabilecekleri bir kaynak oluşturmak fikrinden doğmuştur. Bu çalışmanın eğitim sistemimizde, özellikle de okul ile aile ilişkisini etkileyen aile tarafındaki faktörlerin bir bölümünün anlaşılması ve çözümü konusunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- 2018-2019 eğitim-öğretim yılı ile,
- Van ili Başkale ilçesindeki 30 sınıf öğretmeni ile ve
- Sınıf öğretmenlerinin görüşme formundaki sorulara verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırma, aşağıda verilen varsayımlardan yola çıkılarak yapılmıştır:

- Sınıf öğretmenleri görüşme formundaki sorulara içten ve yansız bir şekilde cevap vermiştir.
- Hazırlanan görüşme formundaki sorular, aile faktörünün öğrencinin akademik başarısına etkisini incelemek için yeterlidir.

Tanımlar

Akademik Başarı: Öğretim kademelerinden herhangi birinde, eğitim süresi boyunca eğitimi verilmiş olan ders ya da derslerin hedeflerine ulaşıp ulaşmadığının kontrol edilmesi

amacıyla yapılan ölçme ve değerlendirmeler sonucu o derse yönelik öğrencinin aldığı notların ortalaması şeklinde tanımlanabilir (Onuk, 2007).

Ebeveyn: Anne ve baba(TDK).

Okul-Aile Birliği: Aile ve okul arasında bütünleşmeyi gerçekleştirilmesi, veli ile okul arasında iletişimin ve iş birliğinin sağlanması, eğitim ve öğretimi geliştirici yöndeki faaliyetlerin desteklemesi, okulun ve maddi imkânlardan yoksun öğrencilerin eğitim ve öğretimle ilgili zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulan okullar bünyesinde tüzel kişiliği haiz olmayan birliklerdir (MEB Okul Aile Birliği Yönetmeliği, 2012).

Bölüm II: Kavramsal Çerçeve

Ailenin Tanımı

Çocuğun hayata geldiğinde gözlerini ilk açtığında karşılaştığı ilk ortam ailedir. Dünyaya geldiğimiz anda ve yaşamımızı devam ettirirken yol gösterici bir kurum niteliği gösteren aile aynı zamanda toplumun en küçük yapıtaşı olma özelliğine sahiptir. Bu nedenle aile için insanın ve toplumun yaşam sürecindeki en önemli kurumudur diyebiliriz. Aile kavramı geniş bir kavram olduğundan birçok tanımı bulunmaktadır.

Toplumun en önemli ve en küçük birimi TDK sözlüğünde; “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” olarak yer almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti 1982 anayasanın 41. maddesinde; “Aile, Türk toplumunun temelidir.” şeklinde yer almaktadır.

Ziya Gökalp (1992) aileyi, “birbirine akrabalık bağı ile bağlı olan fertlerin toplamı” olarak tarif etmektedir.

Gökçe (1976); aile için yapılan her tanımın onu farklı bir kalıba yerleştirdiğine değinerek aileyi bir sosyal topluluk olarak nitelendirmiştir. Ülken (1943) ise aileyi, gerçek bir anlaşma ve akrabalık bağı ile bağlı bulunan, tüm sosyal ilişkileri bir soy çevresinde bulunan zümreler olarak ifade etmektedir. Timur (2011) ise aileyi toplumsal yapıya bağlı olarak ele almış ve toplumla kişi arasındaki bağı kuran ve toplum yaşantısının devam etmesini sağlayan en temel sosyal kurumlardan biri olarak tanımlamıştır.

Çiftçi ve Biçici (2005) ailenin tanımını insanlık tarihi boyunca tüm toplumlar tarafınca vazgeçilmez olarak kabul edilip ortak bir değer olarak benimsenen bir kurum şeklinde yapmışlardır. Canatan (2009) da aile kavramının, tanımlanması zor bir kavram olmakla beraber, çoğu kez “anne baba ve çocuklardan oluşan bir birim” olarak tanımlandığını ifade etmiştir.

Eröz (1992) ise aileyi anlatırken; toplumların ilişkilerini ve birlikte yaşama süreçlerini yönlendiren, ayarlayan onları manevi yönden tamam kılan, neslin devam etmesine ve sosyalleşmesine olanak veren kurumlar süreklidir. Bu süreklilik, tarihi uzun dönemler içinde gelişmeleri içine alması ve nitelik, nicelik değiştirmelerindedir. Sosyal yapının en temel yapı taşlarından biri olarak aile müessesesi, sosyal tarihteki tüm değişimlere uyum sağlayabilmiş ve varlığını korumayı sürdürebilmiş bir grup ve müessese olduğuna değinmiştir.

Şahinkaya'ya (1990) göre aile; evlatlık edinme, evlenme veya kan bağları ile birbirine bağlanmış; aynı ev içinde yaşamını sürdüren, aynı geliri paylaşan ve oynadıkları çeşitli roller etrafında (anne-baba-kardeş vs.) birbirlerine etki ederek belirli bir görgüyü oluşturup nesilden nesle sürdüren insanlar topluluğu olarak tanımlamıştır. Ergün (1992) ise ailenin ilk ve en önemli sosyalleşme yeri olduğunu düşünmekte ve ailenin yapısının toplumsal olaylarla değişim gösterdiğini ifade etmektedir.

Dönmezer'in (1984) bir tanımında ise aile, insanların en derin ve en köklü, kısmen organik nitelikteki insan özelliklerine dayalı olan tüm insan toplumlarında var olan bir ilk grup ve evrensel bir sosyal kurum olarak tarif edilmektedir. Nirun (1994), sosyalizasyon süreci kaynağı olarak savunduğu aile kavramını toplumun sosyal ve kültürel temellerinin beslendiği bir kurum olarak görmektedir. Ağca (2012) da aileyi, herkesin bağlı olduğu içinde rahat edilen; sevilen ve sayılan insanlardan oluşan bütün bir hayatın paylaşıldığı bir yuva olarak tanımlamaktadır.

Oğan'ın (2000) tanımında aile; biyolojik ilişkiler sonucunda insan türünün devam etmesini sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk meydana çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belli kurallara bağlı olduğu, o güne kadar toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginliklerin kuşaktan kuşağa aktarımını sağlayan, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal vb. yönleri sahip toplumsal bir kurum şeklinde geçmektedir.

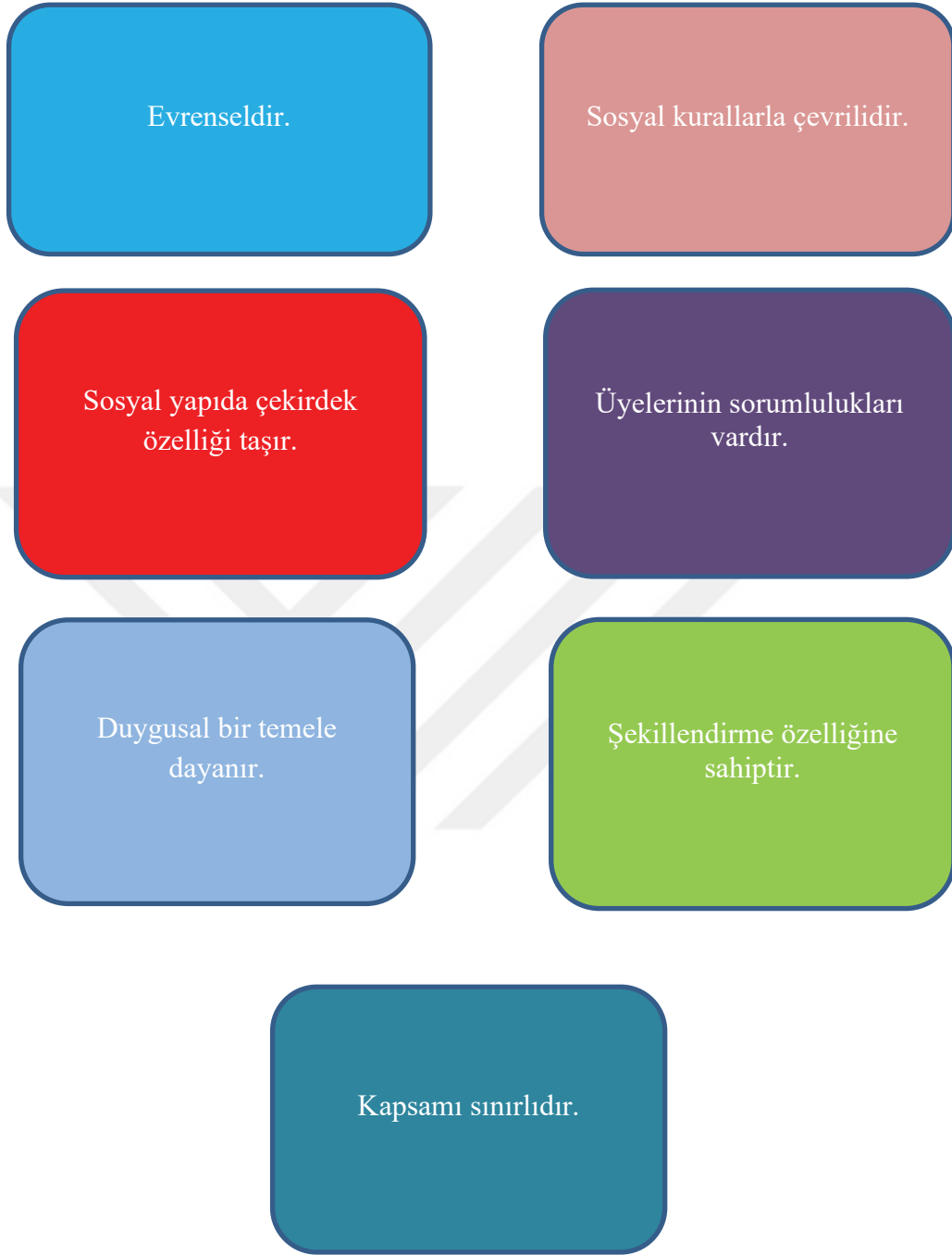
Aziz'e (2001) göre ise, insanın içinde yaşadığı en minik sosyal yapıdır. Çocuğun sosyal hayatı aile ile başlar ve ilerideki yıllarda karşılaşacağı istenilen ve istenilmeyen davranışları ailesinden öğrenir. Aile, belli fonksiyonların yerine getirildiği bir kurumdur. Bu fonksiyonlar; nüfusun yenilenmesi, milli kültürün taşınması, çocukları sosyalleştirme, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmindir.

Atayeter (2004) aile için, ister fert, ister toplum menfaati bakımından, ister cinsi, ister ruhi tatmin açısından, ister dini ve ahlaki değerler açısından bakılsın o en gerekli ve en faziletli insani kurumlardan biridir. Tarih itibariyle de insanın var oluşuyla başlayan bir müessesedir. Sosyal değişimlerin hızla yaşandığı çağımızda insanların sağlık ve mutluluğu ailelerin varlığını korumaya bağlıdır. Çünkü insani ilişkilerin kazanıldığı mutluluk zincirinin ilk halkası ailedir.

Toplumda ailenin belirli görevleri vardır. Bunlar; biyolojik yani üremenin devamını sağlayan kurum olması, ekonomik görevi, koruyuculuk görevi, psikolojik görevi ve eğitim görevi. Aile, sosyal ilişkilerin en küçük ve en temel birimi olarak hem işlevleri hem ilişki biçimleri, hem ekonomik faaliyetleri hem de aile bireylerinin aile içerisindeki statüleri bakımından değişime uğramaktadır (MEB, 2011).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere eğitimin ilk basamağı olan aile faktörünün eğitimdeki önemi büyüktür. Ailenin kavramı tek bir tanıma sığdırılmayacağı gibi burada anlatılanlarla da sınırlandırılmaz. Kısacası aile toplumun minyatürü, bireyin de sığınabileceği en güvenli kalesidir.

Ailenin Özellikleri

Şekil 1. Ailenin Özellikleri

Kaynak(<https://www.sosyoloji.gen.tr/temel-kurum-olarak-aile-hakkinda/>)

Aile Çeşitleri

Aile toplumdan topluma farklılık gösterdiği üzere aynı toplum içinde de farklı olabilmektedir. Bu nedenle aile kavramını tek bir şekilde ele alamayız. Her aile toplum içinde birtakım özelliklere sahiptir. Bu özelliklere bakılarak aile sınıflandırılması yapılmaktadır (Kasapoğlu, 1993: 53);

- Hanede yaşayan kişi sayısı
- Otorite işlevi
- Evlenme biçimleri
- Yerleşim yerleri
- Aile işlevlerini yerine getirme durumlarıdır.

Hanede yaşayan kişi sayısına göre aile çeşitleri. Hanede yaşayan kişi sayısına göre aileler üçe ayrılmıştır. Bunlar: Geniş aile, Çekirdek aile, Geçiş ailesi ve Parçalanmış ailedir.

Geniş aile. Büyük anne, büyük baba otoritesinde, özellikle erkek çocuklarının ve eşlerinin ve onların çocuklarının, yani üç neslin aynı çatı altında yaşamını sürdürdüğü ve örneklerinin giderek azaldığı aile çeşididir. Bu aile içinde görebileceğimiz bir aile biçimi de, geniş ailedeki baba otoritesinin oğula geçmiş olması halidir (Asagem, 1997). Gelenekli Türk ailesinde büyük anne ve büyük babaların da çocukları ve torunları ile birlikte aynı yuvayı paylaştığı aile şeklidir (Ağca, 2012: 4).

Birkaç kuşağın birlikte, yakın ilişkiler, birlik ve beraberlik duygusu ile yaşam sürdürdükleri bir aile biçimidir. Bireyler arasında yaş, cinsiyet, statü ve erkeğin soy çizgisine göre düzenlenmiş olan sıralı bir ilişki düzeni, yapı ve ilişki söz konusudur. Ailedeki üyeler bu hiyerarşik düzene uyum gösterir, iş bölümü, iş birliği ve bütünlük içinde yaşamını sürdürürler. Özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin kırsal kesimlerinde yaygındır (Taylan, 2003).

Geleneksel aile veya diğer ismiyle geniş aile özellikle sanayileşmemiş toplumlarda çoğunlukla kırsalda görülen aile çeşididir. Sanayileşme sürecini yaşamayan toplumlarda nüfusun büyük bir bölümünün kırsalda yaşaması sebebiyle geniş aile yapısının sanayileşmemiş toplumdaki tipik aile yapısı olduğu söylenebilir. Bu tip ailede iki veya daha çok kuşak birlikte, bir çatı altında, bir hanede, bir avlu etrafında yer alır. Yaygın olan özellik üç kuşağın aynı çatı altında ve aynı avlu içinde oturması aynı tencereden yemesidir (Sayın, 1990: 8).

Bu bilgilere bakarak aile genişledikçe akrabalık ilişkileri de buna paralel olarak geniş ve yoğun olmaktadır. Aile içerisindeki bireyler birbirine her konuda yardımcı olmaktadır. Eşler hasta olunca veya çalışma mecburiyetinde kalınca çocuklara bakma veya onların eğitimi gibi konular, bir problem oluşturmaz. Bunlardan hareketle geniş ailenin ailedeki bireylere güvence sağladığı söylenebilir.

Çekirdek aile. Birbirlerine evlilik sözleşmesi ve kan bağı ile bağlanmış, içinde sadece iki kuşağın barındığı, sayıca az olan, anne, baba ve çocukların oluşturduğu en basit aile tipidir. Eşler kendi anne - babalarıyla yakın ilişki içerisinde olmalarına karşın ayrı evleri ve gelir-giderleri bulunmaktadır. Evlenme yaşı, eş seçimi, çocuk sayısı gibi kararlar bireylerin kendilerine bağlıdır. Aile bireylerinin akrabalarla bağları geniş aileye göre daha zayıf, dış etkilere daha bağımsız haldedir (Bilen, 2004: 97 – 98).

Çekirdek ailede eşler, başkalarının karışması, buyurması olmadan ilişkilerini sürdürebilirler. Kaynana, kayınpeder, görümce, elti gibi fertlerle bir arada oturma mecburiyeti olmayınca, eşler arasına girilmesi ve sürtüşmeler en aza indirgenmiştir. Büyüklerle aynı çatı altında yaşanmadığı için, eşler ve çocuklar birbirine daha sıcak ve yakın davranışlar sergileyebilmektedir. Bu tip ailede yuva havası bulunmaktadır. Sevgi gösterisi ve içten davranabilmek için en uygun ortamdır. Bireyler ailelerini ilgilendiren hususlarda birbiriyle düşünce alışverişinde bulunabilir ve kendilerince en uygun kararda uzlaşabilirler. Çünkü geniş

ailede, evin içinde büyükler varken, eşler birbiriyle rahat bir şekilde konuşamıyor ve kendilerine göre bir karar alamıyorlardı. Çekirdek ailede, her şeyden önemlisi çocuklarını istedikleri gibi büyütebilirler. Bu olumlu yönlerine karşın çekirdek aile, üstesinden gelemeyeceği problemlerle karşılaşabilir. Eşlerden ikisi de çalışıyorsa, çocuğun bakımı büyük bir problem oluşturur. Eşlerden birisi hastalandığında evin bütün düzeni bozulur. Geniş ailedeki yardımlaşma, dayanışma ve destekten mahrumdur çekirdek aile. Çocuk bakımı ve ev işlerinde danışılacak, yardımına koşacak kimseleri yoktur (Yörükoğlu, 2000: 49).

Çekirdek ailelerin artmasıyla geniş ailenin birçok görevini aile dışındaki toplumsal kurumlar üstlenmeye başlamış fakat biyolojik (üreme), sosyolojik (toplumsallaştırma), psikolojik (sevgi ve sıcaklık ile büyüme) ve ekonomik işlevi hep temel görevi olarak kalmıştır(Nirun, 1994: 21).

Toplumda geniş aile tipinden çekirdek aileye doğru değişim sürmekte, bu değişim sürecinde görünüş anlamında çekirdek aileyle benzerlik taşıyan fakat hem geleneksel hem de yeni aile tipi fonksiyonlarını içeren geçiş ailesinden söz edilmektedir (Başbakanlık Türkiye Aile Yıllığı, 1991: 44-46).

Tanımlardan yola çıkarak çekirdek aile; anne, baba ve bekar çocukların meydana getirdiği aile şekli olduğu söylenebilir. Günümüz toplumunda köyden kente göçler sebebiyle bu aile tipi yaygınlık kazanmıştır. Bazı kuramcılar ise teknoloji ve modernleşmenin daha sonraki evrelerinde çekirdek ailenin de işlevselliğini kaybedip parçalanmış aileye geçişin hız kazanacağını öne sürmüşlerdir.

Geçiş ailesi. Kırsal kesimden kente göç eden aileler görüntü itibariyle çekirdek aileyi yansıtsa da duygu, düşünce, değer yargıları ve aile içi etkileşim bireyselleşmemiş olup geniş ailenin özelliklerini sürdürmekte, geleneksel toplumdaki modern topluma doğru bir geçiş içinde yaşamaya devam etmektedir. Kökenlerinden kopmanın getirmiş olduğu yalnızlık ve suçluluk duyguları ile eski geleneksel yaşam tarzlarını yeni yaşam tarzlarında da sürdürerek

bunlara daha çok sarılmaktadırlar. Giderek kendileri gibi olan ailelerle bu grubu genişletip dışarıya karşı daha güçlü olmak için çabalamaktadırlar.

Türkiye’ de iç göçün artmasıyla aynı yörelerden gelen, ortak değerleri olan ailelerin aynı bölgelerde kümeleştikleri görülmektedir. Özellikle büyük şehirlerin gecekondü bölgelerinde bu durum daha net şekilde gözlenmektedir.

Parçalanmış / eksik aile. Parçalanmış aile; anne babanın boşanması, ikisinden birinin ölümü ya da ikisinin beraber yaşamaması vb. sebeplerle bir ebeveynin aileden ayrılması şeklinde meydana gelen kişiler topluluğudur (Yavuzer, 1997: 95).

Parçalanmış aile; yasal olarak evli olan eşlerin evlilik birliğinin yine yasal bir süreçle sona ermesi sonucu sahip olunan çocukların mahkeme kararıyla eşlerden birine verilmesi, eşlerden birinin çalışmak için geçici olarak evden ayrılması ya da ölmesi gibi sebeplerle ortaya çıkmış olan aile türüdür (Özatça, 2009).

Parçalanmış/eksik aile, çocuklar ve boşanmış eşlerden biri ile olduğu gibi, aralarında evlilik bağı bulunmayan çiftler ve çocuklardan oluşan aileler de parçalanmış/tamamlanmamış aile olarak sayılmaktadır (Dikeçligil, 1995: 16-17).

Parçalanmış aile, ailenin içinde bulunduğu alışlagelen ve genel başka bir tanıma göre ise normlarındaki farklılaşmayı ifade eder. Ailedeki bu farklılaşma, ölüm, anne veya babadan birinin uzun süre seyahat halinde olması, eşlerin ayrı yaşaması, eşlerin boşanması çocukların aile ile birlikte yaşamaması biçiminde sıralanabilir (Özgüven, 2001: 306).

Otorite biçimlerine göre aile çeşitleri. Otorite biçimlerine göre aile yani aile içindeki egemenliğin anne ya da babada bulunmasına göre üçe ayrılır. Bunlar: Ataerkil aile, Anaerkil aile ve Eşitlikçi ailedir.

Anaerkil aile. Otoritenin kadında bulunduğu aile tipidir. Akrabalık ana soyu tarafında gelişmekte ve koca evlendiği kadının ailesinin otoritesi altına girmektedir. Erkek, kadının klanına dahil olup yönetim ve mülkiyette söz hakkı yoktur. Kadın, aile işlerinde, yönetimde

ve sürüler üzerinde yetkiye sahiptir. Fakat bu tür ailelerde, aileyi yine analar idare etmemekte, ana tarafına yakın yaşça en büyük olan erkek idare etmektedir. Bu da genellikle dayıdır (Topçu,1984: 38).

Ataerkil aile. Ailenin başında ailenin en yaşlı erkeği bulunmaktadır ve ruhani, cismani tüm yetkiler, otorite onun elinde toplanmıştır. Aile reisinin sınırsız salahiyetine karşı aile fertlerinin hiçbir serbestliği bulunmamaktadır. Hiçbiri şahsi mülke sahip değildir. Her şey aile reisinde toplanmış, her şeye sahip olan odur. Suçluları cezalandırmak, esir olarak satmak, çocuğu aileye kabul etmek gibi hakları olan şef, hukuki cezalarda da bizzat kendisi hüküm verir ve uygular (Fındıkoğlu, 1972: 257).

Ailenin hakimi en yaşlı erkektir. Aileyle ilgili tüm haklar ve kararlar ona aittir. Bu tip ailelerde kadınlar ev işi, çocuk bakımı ve büyütülmesi gibi işlerle meşguldür. Her konuda en son karar erkeğe aittir.

Toplumsal ve ekonomik gelişim ile ataerkil ve anaerkil ailenin ortaya çıkışı ilişkilidir. Çapa tarımının bulunduğu dönemlerde erkek ev dışında çalıştığı için anaerkil, tarım ve hayvancılığın birlikte sürdüğü dönemde ise iki otoritenin hakim olduğu fakat özellikle çağdaş olmayan topluluklarda ve az gelişmiş ülkelerde ataerkil aile tipinin hâkimiyeti gözlemlenmektedir.

Ekonomik gelişmeler, kadının çalışma hayatında yer almaya başlaması gibi sebeplerle kadının evdeki statüsü artmış, karar alırken anne ve babanın birlikte hareket ettiği eşitlikçi aileler meydana gelmeye başlamıştır (Nirun, 1994: 21).

Eşitlikçi aile. Anne ve babanın eşit egemenliğine dayanan, demokratik aile tipidir (Gür, 2011).

Egemenliğin anne veya baba arasında paylaşıldığı aile tipidir. Başka bir deyişle sorumlulukların kadın ve erkek için ortak olduğu, alınan kararlarda ikisinin de söz sahibi olduğu ailedir. Bu aile tipinin diğer bir adı da simetrik ailedir.

Günümüzdeki çağdaş aile tanımına uygun olan, yetki ve sorumlulukların çiftler arasında eşit şekilde paylaşıldığı demokratik yapılı bir aile tipidir. Aileyi ilgilendiren konu ve kararlara aile üyelerinin hepsi katılır. Ekonomik ve sosyal değişimlere bağlı olarak bu yapıda olan ailelerin sayısı zamanla artmaktadır (İmka, 2015)

Evlenme biçimlerine göre aile çeşitleri. Evlenme biçimlerine göre aile çeşitleri ikiye ayrılır. Bunlar; Monogami ve Poligamidir.

Monogami. Bir kadın ile bir erkeğin evlenme gerçeğine dayalı bulunan aile tipidir. Monogamik evlenme sonucunda çekirdek aileler meydana gelir. Monogami bütün toplumlar tarafından kabul edilmiş olan evlenme şeklidir. Birçok durumda adet ve kanunlar tarafından caiz görülmüş tek evlenme biçimidir (Cin, 1988: 16).

Kadın ya da erkeğin bir eşle evlenmesi olarak tanımlanan monogami, günümüz toplumunda egemen olan ve kabul gören genel evlilik şeklidir (Taylan, 2003:9).

Poligami. Poligami, her bir cinsin yapmış olduğu birden çok evliliği anlatan teknik terimdir. Bu duruma göre poligami evlilik sonucu ortaya çıkan biri poliandri aile, diğeri ise polijini aile olmak üzere iki aile meydana gelmektedir. Poliandri, bir kadının birden fazla koca ile evlenmesi şeklidir. Polijini ise; bir erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi durumudur (Cin, 1988: 9).

Polijini aile, ilkel toplumlarda en zengin ve en yüksek statüde olan kimselerin çok sayıda çocuk sahibi olmak ve güçlü görünmek üzerine kurulmuş olup siyasi evliliklerin tercih edildiği toplumlarda oldukça çok gözlemlenmektedir. Polijini aile, sık sık savaşlar yaşayan coğrafyalarda daha çok görülmektedir. Savaştan dolayı azalan erkek nüfusu nedeniyle artan kadın nüfusunun bölüşülmesi biçiminde ortaya çıkmaktadır. Afrika'da yaşayan Tiribulerin çoğunda kadın doğumları erkek doğumlara göre çoğunluk oluşturmaktadır ve kadın oranı da erkek oranlarının üzerindedir. Bu da dünyanın bu kıtasında bulunan çok karıllığın asıl sebebi olmaktadır (Eröz, 1984: 66).

Yerleşim yerlerine göre aile çeşitleri. Yerleşim yerlerine göre aile çeşitleri; Köy/kırsal kesim ailesi, Kent ailesi ve Gecekondu ailesi olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Köy/kırsal kesim ailesi. Köy ailesi, ana - baba, evli ve evlenmemiş çocuklar, onların eşleri ve çocuklarının bir çatı altında yaşamalarıyla şekillenen, kendi kendine yetebilen ve küçük çapta toprak işleten bir aile biçimi şeklinde tanımlanabilir (Kıray, 1999: 158).

Ana-babaların çocuk eğitimi ve çocukların sosyalleşmelerinin kırsal kesimlerde sözel olmaktan daha çok model olma yoluyla gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Kırsal kesimde çok kısa bir çocukluk dönemi söz konusudur. Çocuklardan 5-6 yaşına gelince yetişkin gibi davranmaları beklentisi vardır. Kız çocuklar anne - babanın dizinin dibinde oturma, ev işi yapma, küçük olan kardeşlerine bakma; erkek çocuklar ise sürüyü otlatma ve tarlada çalışma gibi sorumlulukları almak zorunda bırakılırlar. Çocuk yetiştirme hususunda bireysellik değil toplumsallık ağır gelmektedir. Bu ailede otorite evin en yaşlı erkeğindedir. Otoriteye kayıtsız itaat ve saygı baskın haldedir (Oktay, 1989: 211).

Kent ailesine kıyasla daha kapalı ve gelenekçi bir yapının ürünü olarak meydana gelmiştir. Evlilik sadece evlenecekleri değil akrabaları da yakından ilgilendiren bir olaydır. Evlenme ile iki ailenin ve akrabalarının kaynaşması sağlanmış olup çocukların yetiştirilmesi, kültür aktarımı, aile içindeki iş paylaşımı, rol ve statülerin dağılışı, otorite işlevi ve ailenin toplumla olan ilişkileri yönünden de kent ailesinden farklılaşmaktadır (Sayın, 1990: 13).

Kent ailesi. Yapısal olarak bakıldığında genellikle çekirdek aile olduğu görülmektedir. Orta ve yükseköğrenim düzeyindeki eşler çocuğun eğitiminde genellikle eşit söz hakkına sahiptir. Çocukluk dönemi kırsal aileden daha uzundur. Çocuğun çocukluk ve gençlik dönemi temel uğraşı okula gitmek ve başarılı olmaya çabalamaktır. Bununla birlikte, köy yaşamında çocuklar ortak alanlarda serbestçe oyun imkanı bulabilirken kentlerde artmaya devam eden beton yapılar oyun mekanlarından en güzeli olan bahçeleri azaltmakta ve yoğun trafik oyun alanlarının kullanımını zorlaştırmaktadır (Oktay, 1989: 212-213).

Akrabalık ilişkileri köy ailesine kıyasla daha zayıf, tanışarak evlenme daha yaygındır. Evlenme yaşı kırsal kesime oranla daha yüksektir. Otorite ve karar verme konusunda genellikle eşlerin eşitliği söz konusudur. Boşanma ve çocuk sahibi olmada eşlerin kendi kararları ilk plandadır. Erkek çocuğun gelecek garantisi olma düşüncesi köye göre azalmıştır (Kocacık, 1990: 271).

Gecekondü ailesi. Özellikle kırsal kesimde toprağın verimsiz hale gelmesi, makineleşmenin artması, işgücüne olan ihtiyacın çoğalması ve nüfus artışıyla kişi başına düşen toprak ve gelirin azalması, eğitim ve sağlık olanaklarından faydalanamama gibi sebeplerle köyden kente göçün artması sonucunda büyük kentlerdeki kenar mahallelerinde oluşmuş olan bir aile biçimidir (Kocacık, 1990: 272).

Sayı bakımından hane halkı geniş veya çekirdek olabilmektedir. Köyden ekonomik destek alan, köy ailesinin bir kısım özelliklerini kente taşıyıp kentin davranış biçimlerinden de etkilenen özelliktedir. Sahip olduğu özellikler açısından köy ve kent ailesi arasında bir geçiş özelliğine sahiptir (Özen, 1994: 259).

İşlevlerini yerine getirme durumlarına göre aile çeşitleri. Canatan ve Yıldırım (2011), ailenin işlevlerini aşağıdaki gibi sınıflandırmıştır:

1. Ailenin biyolojik işlevi: Bu işlev tüm aile tipleri için ortaktır. Bütün toplumlarda neslin devam etmesini sağlayacak çocukların dünyaya gelmesi ve bu çocuklara bakım sunulması sadece aile içerisinde gerçekleşebilen bir olgudur.

2. Ailenin psikolojik doyum sağlama işlevi: Anne, baba ve çocuklar arasında, geniş aileler için diğer üyeler de buna dâhil olabilir, iletişim ve ilişkiden meydana gelen bir işlevdir. Bu iletişim ve ilişkinin nicelik ve sürekliliği kadar, destekleyici olup olmaması, güven hissini oluşturup oluşturamaması psikolojik doyumun düzeyini belirler.

3. Ailenin ekonomik işlevi: Geleneksel geniş aile, aile üyelerinin tamamının ekonomik üretime katıldığı, tüketim olayının beraber yapıldığı, kırsal bölgelerde tarımla

uğraşan toplumlara uygun olan bir aile tipidir. Kadının evden uzakta çalışmasına izin verilmeyen bir yapısı bulunmaktadır. Modern çekirdek aile ile birlikte, sanayileşmiş toplumun ihtiyaçlarına paralel şekilde kadın ve erkeğin ev dışında çalıştığı, tüketim alışkanlıklarının değişiklik gösterdiği gözlemlenmektedir. Kadının da çalışmaya başlaması, onun yeni statü ve roller kazanmasını sağlamıştır. Fakat kadın eskiden kalmış olan aile içindeki görev ve sorumluluklarını sürdürme zorunluluğu ile karşılaşmıştır. Bu ise günümüzdeki kadın erkek çatışmalarının temel nedenlerinden birisi olmuştur. Geleneksel geniş ailede üretime yapmış olduğu katkı sebebiyle daha çok olan çocuk sayısı, modern çekirdek ailede çocuğun iş hayatından uzaklaşması ile birlikte giderek azalmaya başlamıştır.

4. Ailenin eğitim işlevi: İnsan dünyaya geldikten sonra genel olarak kültür şeklinde adlandırılan dış çevre ile karşılaştığı anda bu dış çevreye uyum kurma süreci başlamış olur. Bu süreçte ilk karşılaşılan dış çevre ailedir. Çocuklar aile ile kurmuş oldukları ilişki üzerinden uyum sürecinin inşasına başlamış olurlar. Bu süreç çocuğa toplumsallaşma yolunda sahip olması gereken bilgi, beceri, tutum, görgü ve değerleri öğretir. Bu aşamada çocuklar hakları olduğu kadar sorumluluklarının da bulunduğunu anlamak gereğindedir. Geleneksel geniş ailede çocukların meslek edinmesi ile ilgili eğitimin de aile içinde verildiği fakat bu işlevsel sorumluluk modern çekirdek aile ile birlikte eğitim kurumlarına bırakılmıştır.

5. Ailenin dini işlevi: Aileler çocuklarını yetiştirme sürecinde kendi dini yaklaşım ve pratiklerini onlara aktarmaktadırlar. Geleneksel geniş aileler aktarmakla kalmayıp çocukların dini pratikleri yapıp yapmadıklarını denetlemektedirler. Dini eğitim modern çekirdek aile ile birlikte kısmen toplumdan topluma değişmekle beraber eğitim kurumları ve/veya başka kurumlara devredilmiştir.

6. Ailenin boş zamanları değerlendirme (eğlenme ve dinlendirme) işlevi: Büyük kentlerde yaşam süren modern çekirdek aile üyeleri için bu işlevi gerçekleştirmek için oldukça geniş bir hizmet sektörü oluşmuş olup bu durum, modern çekirdek aile üyelerinin

dinlenme ve eğlenme için seçtikleri ortam ve yöntemlerin geleneksel geniş aileye bakarak oldukça farklı olduğunun göstergesidir. Geleneksel geniş ailede ise bu işlevin ailenin içinde, kendisi tarafından ve tüm aile üyelerinin katılımı ile gerçekleştiği görülmektedir. Sanayi toplumlarında yaygın olan çekirdek ailenin, geleneksel geniş ailede görülen işlevlerin pek çoğunu kaybettiği, bu işlevleri diğer toplumsal kurumlara bıraktığı gözlemlenmektedir.

Ailenin Fonksiyonları

Sevgi fonksiyonu.

Sosyalizasyon fonksiyonu.

Üreme fonksiyonu.

Başa çıkma fonksiyonu.

Ekonomik fonksiyon.

Güvenlik fonksiyonu.

Kimlik fonksiyonu.

Bağlılık fonksiyonu.

Kontrol fonksiyonu.

Şekil 2. Ailenin Fonksiyonları (Ailenin İşlevleri)

Kaynak (<https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=5066>)

Tüm bu işlevleri yerine getirmesine göre aile ikiye ayrılır. Bunlar; İşlevlerini sağlıklı yerine getiren aile ve İşlevlerini sağlıklı yerine getiremeyen ailedir.

İşlevlerini sağlıklı yerine getiren aile. Sağlıklı işlevlere sahip olan aile, problemlerini bir araya gelerek çözebilen, birbirlerine duygusal yönüyle bağlı ve özgürlüklerini kısıtlamayacak biçimde birbirleriyle ilgili, kendilerinin sergilemesi beklenen rolleri etkili biçimde uygulayan, davranışlarını aşırıya kaçmadan kontrol eden, açık ve dolaysız bir iletişim şekline sahip olan bireylerden meydana gelmektedir (Dönmezer, 2001: 11-13).

İşlevlerini sağlıklı yerine getiremeyen aile. İşlevlerini sağlıklı bir birliktelik içerisinde yerine getiremeyen aileler sağlıksız ailelerdir. Bu ailelerin en önemli özelliği, iletişim işlevinin yetersiz, kişiler arası ilişkilerin bozuk olması ve kurallara aşırı derecede bağlı olmasıdır. Belirli roller, kişiler üzerine zorla yapılandırılmış ve bunların değiştirmesi zordur. Sağlıksız aileler, üyeleri birbirleriyle az konuşma gerçekleştiren ve açık bir iletişim kurmayan, aile ile ilgili konularda beraber çözüm aramayan, birbirleriyle gerçek bir yakınlık içinde olmayan ve olumsuz duygular besleyen aileler olduğu söylenebilir(Bulut, 1993: 11).

Anne Baba Tutumları

Anne baba çocuğun büyümesi ve başarısında etkili olmakta ve aynı zamanda çocuğa karşı olan tutumlarıyla da kişilik gelişimini büyük ölçüde etkilemektedir. Bu tutumlar:

Anne Baba Tutumları

Şekil 2. Anne Baba Tutumları

Kaynak (<https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/Annebaba%20Tutumlar%C4%B1.pdf>)

1. Otoriter (baskıcı) anne baba tutumu; çocuğun kendine olan güvenini yitirmesine sebep olan, çocuğun kişiliğine önem vermeyen ve geleneksel Türk ailine sıkça rastlanan bir tutumdur. Anne babanın katı disiplini sebebiyle çocuk, her kurala uymak mecburiyetinde bırakılmaktadır. Baskı altında olan bu çocuk, sessiz, uslu, kibar ve dürüst olmasına karşın silik, çekingen, başkalarının kolayca etkisinde kalan bir kişiliğe sahip olmaktadır. Böyle bir aile ortamında “zor yoluyla denetleme” ve “sevgiyi esirgeyerek denetleme” durumları hâkimdir. Sürekli denetlenmeye maruz kalan çocuk hangi hareketine ne tepki alacağını bilemediği için sürekli bir kaygı halindedir (Yavuzer, 2005).

2. İlgisiz anne baba tutumu; çocuğa bakma ve çocuğu koruma gibi görevlerini gereğince yerine getirmemeleri olarak bir tanım yapılabilir. Çocuğa önem vermemek, ihtiyaçlarına cevap vermemek bir anlamda onu reddetmek şeklindedir (Wihirter-Volton-Acar, 1985).

3. Aşırı izin verici (aşırı hoşgörölü) anne baba tutumu; çocuğun isteklerini hiçbir sınır ve denetim koymadan daima kabul eden tutumdur. Bazı ailelerde disiplin yok denecek kadar gevşektir. Pek çok olumsuz davranışa karşı aşırı bir hoşgörü vardır. Çocuk bile bile yanlış yapsa da ana-baba pek tepki göstermez. Neyin doğru olup olmadığı öğretilse de uygulama ve denetleme düzenli değildir (Yörüköğlü, 1996).

4. Tutarsız anne baba tutumu; aşırı hoşgörölü ve otoriter tutum arasında git gel yaşayan aile tutumudur. Bu tip ailelerde onaylanan davranış çocuk tarafından anlaşılabilir.

5. Aşırı koruyucu anne baba tutumu; çocuğun hiçbir şeyi kendi başına yapmasına izin vermeyen, onun yapması gerekenleri bile kendisi yapan ve devamlı korunmaya muhtaçmış gibi davranan aile tutumudur.

6. Mükemmeliyetçi anne baba tutumu; çocuğun istek ve yeteneklerini önemsemeden kapasitesinden daha fazlasını bekleyen, hep daha iyiyi arzulayan aile tutumudur. Çocuktan beklentileri yüksek ve hata yapmasına tahammülleri yoktur.

7. Demokratik anne baba tutumu; çocuğun arzularına ve iç tepkilerine karşı kabul edici ve onaylayıcı bir tutum sergiler. Kendisini çocuğun istediği zaman faydalanabileceği bir kaynak olarak sunar, çocuğun hareketlerini denetlemekten ve kontrolden kaçınır (Kuzgun, 1971). Bu ailelerde anne sıcakkanlı ve sevecendir. Gerektiğinde çocuklarına sınır çizebilir ve ceza verebilir. Baba ise ılımlı ve esnek bir tutum göstermektedir. Çocuklar babaya sokulabilir, ondan korkmak yerine ona saygı duyarlar (Öztürk, 1990).

Ailenin Eğitime Etkisi

Aile çocuğun eğitime başladığı ilk kurumdur. Çocuk eğitime bakış açısını ilk burada kazanır ve ona eğitim için imkanları ilk bu kurum sunmaktadır. Bu nedenle eğitimdeki rolü çok önemli ve doldurulamazdır.

Çocuğun ailesindeki her birey çocuk için istemsiz bir eğitici. Anne baba ve kardeşler çocuğun hep önünde olan rol modellerdir. Bu rol modeller çocuğu sosyal, psikolojik vb. yönlerden etkilemektedirler.

Çocuk okulda öğrendiği doğruları ailede de görüp pekiştirirse eğitim tam anlamıyla gerçekleşmiş olur. Bu sebeple ailenin eğitime etkisi büyüktür.

Aile çocuğa hem örnek olma hem de ona çeşitli olanaklar sunma sorumluluğundadır. Bu sebeple ailenin eğitime etkisini farklı açılardan incelemek gerekir. Bunlardan bazıları ailenin eğitim durumu ve ekonomik durumudur.

Ailenin eğitim durumu. Eğitimin ilk basamağı olan aile çocuk için her konuda örnek teşkil ettiği gibi eğitim konusunda da bir örnek teşkil etmektedir. Ailenin eğitim düzeyi çocuğun okul başarısını etkilemektedir. Çocuğun eğitime bakış açısı büyük ölçüde ailenin eğitimiyle ilgilidir.

Ailenin, çocukların ders çalışmasına, ev ödevlerini yapmasına yardım etmesi gibi unsurlar öğrencinin başarısını olumlu etkilemekte ve okul ile uyumunu sağlamaktadır. Ancak eğitim düzeyi düşük ailelerin çocuklarına hiç yardım edememeleri, eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarına destek olmaları sonucu öğrencilerin başarıları arasında büyük bir fark oluşabilmektedir.

Anne-babalar başarı güdüsünün çocuklarda harekete geçirilmesinde daha etkin rol oynamaktadır. Yapılmış olan araştırmalara bakılarak başarı düzeyi yüksek öğrenci ailelerinin öğrenim düzeylerinin, başarısız öğrencilerin ailelerine kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir (Başaran, 1993).

Günümüz toplumunda çocuklarının eğitim seviyesi çoğunlukla ailesinden yüksek olduğu görülmektedir. Bu da ailenin eğitim durumunun öğrencinin güdülenmesini sağlayan bir kaynak olduğunun bir göstergesidir.

Ailenin ekonomik durumu. Ailenin ekonomik durumu aile yaşamına doğrudan etki eden diğer bir unsurdur. Ekonomik işlevlerini yerine getirirken başarılı veya başarısız olması, işlevleri bakımından sağlıklı veya sağlıklı olmamasını belirlemektedir (Güven, 1991: 158-163).

Ailenin geçim şartları, çocuğun kişiliğini etkileyen başka bir unsurdur. Babanın işi, annenin çalışıyor olması, çocukların okul çağındayken çalışma mecburiyetinde kalması, ailenin gelir miktarı, anne-babanın çocuklarıyla zaman geçirme süresi, ailenin sürekli taşınması veya yer değiştirmesi gibi faktörler çocuğun kişiliğini etkilemektedir (Başaran, 1997).

Ailenin yaşadığı geçim sıkıntısı nedeniyle dışarıda sevmediği ve gücünün üzerinde işleri yapmak zorunda kalan, işin güçlüğü ve bu işe karşı isteksizlik duyması yüzünden bitkinleşen çocuğun, derslerdeki başarısı düşebilir. Bu durumdaki bir çocuğun anne-babaya isyan ettiği ya da çalışmanın kazandırdığı bağımsızlık ve eline geçen paranın verdiği rahatlıkla istenmeyen davranışlarda bulunduğu görülebilir (Doğru, 2004).

Ekonomik durumu kötü olan bir aile ihtiyaçlarını karşılayamaması sebebiyle pek çok sorunla yüz yüze gelir. Bu sorunlar çocukların gelişiminde önemli bir etmen olan ailenin dirliğinin ve huzurunun bozulmasına yol açabilir. Huzursuz bir ortamdaki çocuğun başarılı olması pek mümkün değildir. Bu sebeple ailenin ekonomik durumunun kötü olmasının çocuğu olumsuz etkilediği söylenebilir.

Böyle bir ailede çoğunlukla çocuğun istek ve ihtiyaçları tam karşılanamaz, kendisine ait bir çalışma alanı sunulamaz ve çocuğa yüklenen sorumluluk fazladır. Hatta çocuğun okula gitmesi yerine çalıştırılması söz konusu olabilmektedir.

Görüldüğü gibi aileler farklı açılardan, farklı kişilerce ve farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Öğretmenlerin özellikle de sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerin ailevi özelliklerini bilmeleri bu açıdan önemlidir. Bu da okul-aile işbirliğinin iyi yürütülmesi ile daha kolay hale gelmektedir.

Okul Aile İşbirliği

Toplumlar sosyal yaşamlarını devam ettirebilmek için çeşitli kurumlar oluşturmuşlar, eğitimin kurumsallaşması sonucunda da okullar meydana gelmiştir. Bu anlamda eğitimin temelinde var olan okul, bireylerin eğitiminden sorumlu sosyal bir kurum şeklinde nitelendirilmektedir.

Okul, sosyal yaşamlarını devam ettirmek isteyen; bu amaçla eğitimi kurumsal hale getiren uygar toplumların bir ürünüdür. Okul dışındaki zamanlarında sosyal çevresinde vakit geçiren çocukların, okul dışı ve okuldaki eğitimlerinin birbirini tamamlar nitelikte olması büyük önem teşkil eder (Karaman, 2007). Okul ve aile, çocukların mevcut potansiyellerinin dışarı çıkması ve toplumun istediği ölçüde tutum geliştirmesini sağlama hedefi ile karşılıklı gayret gösterirler (Atayeter, 2004).

Okulun vazifeleri aslında eğitimin vazifeleridir. Bu vazifeler ekonomik, sosyal ve politik vazifeler olarak sınıflandırılabilir. Okulun ekonomik vazifesi insan gücü ve beyin gücü

ihtiyacını temin etmektir. Okulun sosyal vazifesi çocuğa kültür aşılamaştır. Okulun politik vazifesi yetiştirmiş olduğu neslin toplumdaki devlet sistemine bağlılık göstermesi ve liderlik vazifesi olan öğrencilerin seçimi ve eğitiminin gerçekleştirilmesidir (Bursalıoğlu, 1996).

İyi ve sağlıklı bir eğitim ortamının sağlanması sadece öğretmen ve aile işbirliği ile gerçekleşebilir. Çocuğun başarısına etki eden faktörler; ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, kültürel durumu, ailenin kullandığı dilin çocukla uyumu, ailenin bilgi birikimi ve tutumudur. Tüm bu faktörlerin çocuğun okulda öğrendiklerini destekler nitelikte olması başarıyı sağlar. Yapılacak işbirliğinde veliler, eğitim sürecinin aktif bir üyesi olarak görülmeli ve destekçileri olmaları sağlanmalıdır. Çünkü amacına ulaşacak eğitim, ailenin ilgi ve yardımıyla gerçekleşebilir (Ataç, 2003).

Günümüzde okul aile işbirliğini sağlamak için okul aile birlikleri kurulmuş ve maddelerle güvence altına alınmıştır. Okul aile birliği ile ilgili milli eğitim mevzuatında geçen çeşitli hükümler aşağıdaki gibi sıralanabilir (MEB Okul Aile Birliği Yönetmeliği, 2012):

- 1- Milli Eğitim Kanunu'nun 16. maddesinde "Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkı sağlanması için okul-aile arasında işbirliği sağlanır. Bu amaçla okullarda okul-aile birlikleri kurulur." ifadeleri yer almaktadır.
- 2- Milli Eğitim Bakanlığı Okul- Aile Birliği Yönetmeliği'nde "Okul ve aile arasında bütünleşmeyi sağlamak, veli ve okul arasında iletişimi ve işbirliğini sağlamak, eğitim öğretimi geliştirici yöndeki etkinlikleri desteklemek, maddi imkânlardan yoksun olan öğrencilerin mecburi ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddi katkı sağlamak üzere" okul- aile birliğinin kurulacağı hükmüne yer verilmiştir.
- 3- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde "Her öğrencinin bir velisinin bulunması mecburiyeti, okula geç gelme probleminin veli-okul-öğretmen rehberlik servisi ve okul yönetiminin işbirliğiyle giderilmesi, sınava girmeyen öğrencilerin durumlarından velilerin haberdar edilmesi, aile ile okul işbirliğinin

sağlanması, okul gelişim yönetim ekibinin oluşturulması, öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunda okul aile başkanının bulunması, öğrencilerin olumsuz davranışlarının önlenmesinde velileriyle görüşme aşamasına yer verilmesi” konuları bulunmaktadır.

- 4- Öğrenci ve velilerin okulun işleyiş sürecine etkin katılımlarının sağlanması, okulun performans değerlendirilmesi sürecinde etkin katılımlarının sağlanması, velilere öğrencileri ile ilgili bilgi verilmesi, okulun tüm olanakları ile çevreye açılması, veli ve öğrenci beklentilerinin sisteme dâhil edilmesi vb. amaçları gerçekleştirmek üzere 2005/92 nolu genelge ile Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi yürürlüğe konulmuştur. Söz konusu sözleşme öğrencinin, velinin ve okulun hak ve sorumluluklarını içeren üç bölümden oluşmaktadır.
- 5- İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün 2006/36 nolu genelgesinde Öğrenci-Veli-Okul İlişkileri ile ilgili esaslar yer almaktadır. Çocuğun problemlerinin kronikleşmeden çözüme kavuşturulabilmesinde ve öğrenci başarısının artırılmasında okul ve veliler arasındaki etkin ve olumlu iletişim rol oynamaktadır. Bu iletişimin pekiştirilmesi için “okulda veli ve öğrenciler ile görüşmelerin gerçekleştirileceği mekânın oluşturulması, veli ve öğretmen görüşme günlerini içeren bir çizelgenin hazırlanarak veli ve öğretmenlerin haberdar edilmesi, önemli gün ve haftalarda oluşturulacak etkinliklerde velilerin görev almalarının sağlanması, velilere ev ziyaretlerinde bulunulması, öğretim yılı süresince her velinin en az bir kez sınıf ortamına katılarak ders izlemesi için davet edilmesi” gibi etkinliklerin gerçekleştirilmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır.
- 6- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde velilerin katılımı yer almıştır. Sosyal Etkinlikler Kurulunda diğer üyelerle beraber Okul- Aile Birliği’ni temsil etmek üzere iki veli ve kulüp

temsilcilerinin seçecekleri üç öğrenci de yer almaktadır. Ayrıca öğretmenlere sosyal etkinlikler kapsamında projelerin hazırlanması ve uygulanması esnasında yardımcı olacak gönüllü velilerin seçileceği vurgulanmıştır.

Okul-aile birliği toplantıları yalnızca maddi yardım toplamak için değil öğrencilerin öğrenme problemlerine çözüm bulmak için yapıldığında ve bu problemlerin çözümüne anne-babalar dahil olduğunda okul, daha çekici ve öğrenmeye daha elverişli bir hal alabilir (Başaran, 1997).

Okul ile aile arasında çocuğun eğitimine engel olan sorunların kaynağının, ileride oluşabilecek başarısızlığa karşı önlem alma açısından önemi büyüktür. Okul ile velilerin işbirliğine engel olan belli başlı problemler aşağıda sunulmuştur (Gül, 2007):

1. Ana-babaların kendi okul yaşantılarının olumsuzluğu: Öğrencinin anne veya babası geçmişinde okul ile ilgili olumsuz yaşantılara sahipse, okulda başarısız olmuş ya da okulu bırakmışsa, bu durum çocuğun okul yaşamına da olumsuz yansımaktadır. Bu tip aileler çocuklarının okul hayatına ve eğitim sürecine yeterince katılmamakla beraber okuldan da uzak durmaktadır. Burada öğretmene düşen velileri yalnızca çocuklarla ilgili sorun yaşandığında değil daha sık okula çağırmasıdır. Her dönem eğitim-öğretim yılının başında, planlanan düzenli periyotlarda velilere geri bildirimler verilmelidir. Velinin okula gelme isteğini arttıracak nitelikte görüşmeler veya etkinlikler yapılmalıdır.
2. Ailelerin ekonomik sorunları: Velilerin sadece maddi yardım yapılması için okula çağrıldıkları gibi yanlış bir yargı bulunmaktadır. Bu yanlış yargı, velileri okuldan uzaklaştırıp başka alanlara yapabilecekleri katkılara engel olmaktadır. Bu duruma ailelerin kötü olan ekonomik durumları da eklendiğinde katılımın az ve isteksiz olması kaçınılmaz olmaktadır. Öğrencinin tüm eğitim masrafları, aile bütçesine destek olacak biçimde okul tarafından karşılanmalıdır. Okullar aileler için yardım bekleyen kurum

olmaktan çok gelişim ve bilimin ön planda yer aldığı çok amaçlı kurumlara dönüştürülmelidir.

3. Ailelerin okula ayırabilecekleri zamanın kısıtlı olması: Çalışan anne babalar ya da ev kadını olan anneler okul için yeterince zaman ayıramazlar. Çalışan ebeveynler, genelde mesai saatlerinde olması sebebiyle etkinliklere katılmakta zorlanırlar. Ev kadını olan anneler ise ev işleri ve varsa diğer çocuklara bakması sebebiyle okulla yeterince iş birliği içinde bulunamazlar.
4. Ailelerin eğitim düzeylerinin düşük olması: Eğitim düzeyleri düşük aileler, onlarla yeteri kadar ilgilenilmemesi sonucunda okul içinde nasıl davranacağını bilemediği için okulla yakınlık ve eğitimcilerle iletişim kurmakta zorlanabilirler. Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını yanlış analiz eder, öğretmenleri ile uyumlu bir eğitim-öğretim ortamı kurmakta güçlük çekerler. Çoğu öğrenci olumsuz söylem ve davranışları ailede öğrenmekte ve okula aktarmaktadır. Bu nedenle aile eğitimi çok önemli bir hal almaktadır. Hiç kitap okunmayan bir evde büyüyen çocuk eğitim hayatında da kitaplara hep mesafeli olmaktadır.
5. Öğretmenlerin olumsuz tutumları: Öğretmenlerin ailelerle ilgili yeterli zamanlarının olmadığı ya da yapılacak etkinliklere ilgili olmayacakları şeklinde olumsuz tutumları vardır. Bu tutum yanlıştır çünkü aileler okula faydalı olmak konusunda öğretmenler tarafından yönlendirilmeyi isterler. Üzerinde oluşan baskı öğretmenleri sınıf içerisinde otorite boşluğu yaratmaya itmektedir. Aynı şekilde uyarıp kızdığı bir öğrenci, öğretmeni velisine şikâyet ederek öğretmenin zorda kalacağı durumlara sebebiyet vermektedir. Bu tip olumsuz örnekler öğretmenlerin daha çekinik davranmasına, daha edilgen olmasına zorlamaktadır. Öğretmenler davranış kazandırma yolunda aile ve çevre ile uyumlu ve daha bilinçli olmalıdır.

6. Ev ve okul kültürünün farklılığı: Farklı kültürel yapılara sahip iki kurum olarak okul ve aile birbirinden uzaklaşıp işbirliğine yaklaşmamaktadır. Ailelerin okulda yabancı hissetmemesi, işbirliği içinde bulunması için okulun kendilerine karşı birlik ve beraberliği sağlayacak bir vizyon ve yapıda olması gerekmektedir. Okul tüm kesimlere hitap edebilmelidir.

Bölüm III: Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçlarının hazırlanması ve geliştirilmesi, verilerin toplanması ve verilerin nasıl analiz edileceğine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Bir duruma ilişkin etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ilgili durumdan nasıl etkilendikleri ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri üzerine odaklanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Van ili Başkale ilçesinde farklı okullarda görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmuştur.

Örnekleme yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 112).

Bu çalışmada çalışma grubu belirlenirken araştırmanın amaçları dikkate alınarak sınıf öğretmenleri araştırmaya dahil edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin aile özellikleri farklı öğrencilere sahip olması ölçüt olarak belirlenmiştir.

Tablo 1’de araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin araştırmada ele alınan değişkenler açısından durumları verilmiştir.

Tablo 1

Çalışma Gurubunun Kişisel Özellikleri

Öğretmen	Cinsiyet	Görev Yeri	Kıdem
Ö1	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö2	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö3	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö4	Kadın	İlçe	1-4 yıl
Ö5	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö6	Erkek	İlçe	1-4 yıl
Ö7	Erkek	İlçe	1-4 yıl
Ö8	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö9	Kadın	İlçe	1-4 yıl
Ö10	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö11	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö12	Kadın	İlçe	1-4 yıl
Ö13	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö14	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö15	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö16	Erkek	İlçe	1-4 yıl
Ö17	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö18	Kadın	İlçe	5-8 yıl
Ö19	Kadın	İlçe	5-8 yıl
Ö20	Erkek	Köy	1-4 yıl
Ö21	Kadın	İlçe	1-4 yıl
Ö22	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö23	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö24	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö25	Kadın	İlçe	1-4 yıl
Ö26	Erkek	Köy	1-4 yıl
Ö27	Erkek	Köy	1-4 yıl
Ö28	Kadın	Köy	1-4 yıl
Ö29	Kadın	İlçe	1-4 yıl
Ö30	Erkek	Köy	1-4 yıl

Tablo 1’de araştırmanın çalışma grubunun Van ili Başkale ilçesindeki 23 kadın, 7 erkek olmak üzere toplam 30 sınıf öğretmeninden oluştuğu görülmektedir. Araştırmanın çalışma grubunun 19’u köy ve 11 ‘i ilçe merkezde görev yapmaktadır. Çalışma grubundaki 28

sınıf öğretmeninin 1-4 yıl arası kıdeme, 2 sınıf öğretmeninin de 5-8 yıl arası kıdeme sahip olduğu görünmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ve 6 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme önceden hazırlanmış soruların cevabını karşılıklı iletişim yoluyla almayı ifade etmektedir. Soruların önceden hazır olması ise bu tekniğin en önemli avantajıdır. Araştırmada bu tekniğin kullanılma amacı araştırılan olguya ilişkin bireylerin yaşantılarını derinlemesine incelemektir (Yıldırım ve Şimşek, 2015).

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanma sürecinde ilk olarak ilgili alanyazın taranmış ve yapılan araştırma sonucunda taslak bir form hazırlanmıştır. Aile özellikleri farklı olan öğrencilere sahip 3 sınıf öğretmeni ile bir pilot uygulama yapılmıştır. Uygulama sonrasında danışman öğretim elemanı ile her soru tek tek incelenmiş ve danışman öğretim elemanının önerileri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Görüşme formuna son şeklini vermek için alanla ilgili 2 uzman görüşüne başvurularak yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmaya hazır hale getirilmiştir.

Veri toplama aracının güvenilirliğini sağlamak amacıyla araştırmacı ve bir alan uzmanının birbirinden bağımsız şekilde yapmış oldukları kod ve temalara ayırma işlemi karşılaştırılmıştır. Taylor (2005), veri toplama aracının güvenilirliğini sağlamak için karşılaştırma sonucu kodlayıcılar arasındaki uyumun %80-%90 arası olması gerektiğini belirtmiştir. Bu uyum yüzdesini yakalayabilmek amacıyla Miles ve Huberman (1994)'ın "Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)x100" olarak belirtilen formülünden yararlanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın güvenilirliği %80 şeklinde tespit edilmiştir.

Nitel araştırmalarda geçerlik kavramı literatürde araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve objektif şekilde yansıtması olarak yer almaktadır (Kirk ve Miller, 1986;

Akt. Yıldırım ve Şimşek 2015). Araştırmanın geçerliliğinin sağlanması için araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrudan aktarmalar ile ifade edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında sınıf öğretmenleri ile görüşmelerin yapılabilmesi için Ek-1’de sunulan resmi izin alınmış ve sınıf öğretmenlerinin müsait oldukları zamanlar doğrultusunda görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Öğretmenlere araştırmada kimlik bilgilerinin kesinlikle gizli tutulacağı ve verdikleri yanıtların yalnızca araştırmanın bulgularının sunumunda kullanılacağı ifade edilmiştir. İzin belgesinde de vurgulanan gönüllülük esasına dayanılarak gerçekleştirilen görüşmelerde her bir sınıf öğretmeni ile ortalama 35-40 dakika görüşülmüştür. Son olarak görüşme sonrası verilen cevaplar bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan nitel verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorulara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmiştir. Betimsel analiz yapılarak, elde edilen bulgular düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmak amaçlanmıştır.

Araştırmada veri analizi yapılırken öncelikle yüz yüze yapılan görüşmelerde elde edilen veriler Microsoft Office Word programı ile yazıya geçirilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin isimleri kullanılmamış her bir öğretmen Ö₁, Ö₂, Ö₃,....., Ö₃₀ şeklinde kodlanmıştır. Aile faktörünün öğrenci başarısına etkisi incelenerek tablollaştırılmıştır. Bunun ardından daha önceden belirgin olmayan temaları ortaya çıkarmak amacıyla yapılan içerik analizinde, toplanan veriler araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından birbirinden bağımsız şekilde önce kavramsallaştırılmış ve kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra ortaya çıkan

kavramlara göre düzenlemeler yapılarak verileri açıklayan temalar oluşturulmuş ve son olarak analiz sonucu elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Alan uzmanı ve araştırmacının analiz sonuçlarının paralelliği, Miles ve Huberman (1994) tarafından belirlenmiş olan güvenilirlik katsayısı formülü ile tespit edilmiştir. İçerik analizi sonuçlarını görsele dökülebilmek amacıyla öncelikle analiz tabloları oluşturulmuş ve sonuçlar frekans olarak belirtilmiştir.

Bölüm IV: Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarına bağlı olarak elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Aile Özelliklerinin Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Bulgular

Aile faktörünün öğrencilerin akademik başarısına etkisini incelemek adına sınıf öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlara ulaşılması hedeflenmiştir.

Ailenin aşağıdaki özellikleri öğrencilerin başarısını nasıl etkilemektedir?

parçalanmış olması

eğitim durumu

ekonomik durumu

hanedeki kişi sayısı

ailenin göç etmiş olması

yaşadığı yer

çok eşli aile yapısı

ailenin çocuğa karşı tutumu

öğrencinin kardeş sayısı

öğrencinin ailedeki yaş/sıra durumu

ebeveynler arası yaş farkı.

Buna göre alt amaçlara verilen yanıtlar incelenmiştir.

Ailenin parçalanmış olmasının öğrenci başarısına etkisine ilişkin bulgular.

Araştırmanın birinci alt probleminin ilk alt amacı “*Ailenin parçalanmış olması öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusu ile ifade edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin cevapları, “*olumsuz etkilemektedir*” ve “*olumsuz etkilememektedir*” şeklinde olmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Öğretmenlerin “Ailenin Parçalanmış Olması Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Ailenin Parçalanmış Olması	f
	Düzenli hayatı ve çalışma ortamı olmaz	4
Olumsuz	Devamsızlık sorunu yaşar, geri kalır	1
etkilemektedir	Ailevi sorunlarından dolayı derse konsantre olamaz	13
	Kendini eksik ve yetersiz hisseder	8
	Uyum sorunu yaşar	2
Olumsuz	Ailenin çok ilgili olması	1
etkilememektedir	Ailenin bilinçli olması	1

Tablo 2’de sınıf öğretmenlerinin ailenin parçalanmış olmasının öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerinin “*olumsuz etkilemektedir*” (f:28) ve “*olumsuz etkilememektedir*” (f:2) olarak 2 temaya ayrıldığı bu bağlamda parçalanmış aile yapısının öğrencinin başarısını olumsuz etkilediği yönünde sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin olduğu görülmektedir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi; “Ailenin parçalanmış olması öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna (olumsuz etkilemektedir görüşü altında) öğretmenlerin 4’ü *düzenli hayatı ve çalışma ortamı yoktur*, 1’i *devamsızlık sorunları yaşar*, 13’ü *ailevi sorunlardan dolayı derslerine konsantre olamaz*, 8’i *kendini eksik ve yetersiz hisseder*, 2’si *uyum sorunu yaşar*; (olumsuz etkilememektedir görüşü altında) 1’i *ailenin çocuğa ilgisine bağlıdır*, 1’i de *ailenin bilinçli olmasına bağlıdır* yanıtını vermiştir.

Tablo 2 incelendiğinde ailenin parçalanmış olması etkeninin öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği söylenebilir. Öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre öğrencinin ailevi sorunlardan dolayı derslerine konsantre olamayacağı sonucuna ulaşılabilir.

Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa: (Çoğu bu bölgede boşanma olayı olmadığına fakat babaların uzakta çalışması veya hapiste olması gibi durumlara değinmiştir.)

Ö₁: *“Aile yapısı parçalanmış olan bir öğrencinin ev hayatı düzenli olmadığı için öğrenci düzenli bir çalıma sistemi oturtamaz ve bu durum başarısını olumsuz etkiler.”*

Ö₃ : *“Anne babası ayrı veya uzak olan öğrenci belli zamanlarda farklı yerde ikamet etmek durumunda olduğundan diğer arkadaşlarına göre derslerinde geride kalmaktadır. Bu nedenle parçalanmış aile yapısı çocuğun akademik başarısını olumsuz etkiler.”*

Ö₆: *“Anne veya babadan yoksun kalan bir çocuk her zaman için kendisini eksik hissederek büyür ve toplumdaki bir birey olarak kendini yetersiz görür. Bu tip aile öğrencinin başarısını olumsuz etkiler.”*

Ö₂₄: *“Parçalanmış ailede çocuk derslerine odaklanmakta zorluk yaşar. Ailevi sorunları derslerinin önüne geçerek çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”*

Türkiye’ de son yıllarda boşanma oranlarının arttığı gerçeği sınıf öğretmenlerinin sınıflarında birçok sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Bu açıdan öğrenciyi tanımak ve çocukların anne ve babalarıyla iletişim halinde olmak sorunların azaltılmasında son derece etkili olabilir.

Ailenin eğitim durumunun öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular.

Araştırmanın birinci alt probleminin ikinci alt amacı *“Ailenin eğitim durumu öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?”* sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, *“eğitimli olması olumlu etkilemektedir”* ve *“eğitimli olması etkilememektedir”* şeklinde 2 temaya ayrılmış ve öğretmenlerin görüşleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Öğretmenlerin “Ailenin Eğitim Durumu Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?”

Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Ailenin Eğitim Durumu		f
	Öğrencinin derslerine destek olur	9
Eğitimli	Öğrenciye rol model olur	3
olması	Eğitim evde de devam eder	2
olumlu	Öğrencinin özgüvenine katkı sağlar	2
etkilemektedir	Öğrencinin ilgi ihtiyaçlarına önem verir	2
	Öğrenciyle daha ilgili olur	7
	Öğrenciye iyi bir rehber olur	2
Eğitimli	Bilinçli olması daha önemlidir	2
olması	Öğrencinin bireysel özellikleri (zeka) daha etkilidir	1
	etkilememektedir	

Tablo 3’te sınıf öğretmenlerinin ailenin eğitim durumunun öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerinin “*eğitimli olması olumlu etkilemektedir*” (f:27) ve “*eğitimli olması etkilememektedir*” (f:3) olarak 2 temaya ayrıldığı bu bağlamda ailenin eğitim durumunun iyi olması yani eğitimli olmasının öğrencinin başarısını olumlu etkilediği görülmektedir.

Tablo 3’te görüldüğü gibi; “Ailenin eğitim durumu öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna (eğitimli olması başarıyı olumlu etkilemektedir görüşü altında) öğretmenlerin 9’u *öğrencinin derslerine destek olur*, 3’ü *öğrenciye rol model olur*, 2’si *eğitim evde de devam eder*, 2’si *öğrencinin özgüvenine katkı sağlar*, 2’si *öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına önem verir*, 7’si *öğrenciyle daha ilgili olur*, 2’si *öğrenciye iyi bir rehber olur*;

(eğitimli olması başarıyı etkilememektedir görüşü altında) 2'si *ailenin bilinçli olması daha etkilidir*, 1'i de *öğrencinin bireysel özellikleri zeka vb. daha etkilidir* yanıtını vermiştir.

Tablo 3 incelendiğinde ailenin eğitim durumu (eğitimli olması) etkeninin öğrencinin akademik başarısını olumlu etkilediği söylenebilir. Sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun görüşüne göre eğitimli aile öğrencinin derslerine destek olmakta ve bu durumun akademik başarıyı artırmakta olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa öğretmenlerin geneli bulunduğu yerde ailenin eğitim seviyesinin düşük olduğuna değinmişlerdir.

Ö₂: *“Eğitim düzeyi yüksek olan aile çocuğun zorlandığı konularda ona yardımcı olur. Çocuk bilemediği veya zorlandığı konularda aileye danışır ve kendisini yeterli hale getirmiş olur. Bu da öğrencinin özgüvenini artırarak başarısını olumlu etkiler.”*

Ö₈: *“Sınıftaki çocukların aileleri genelde ilkokul mezunu ya da okuma yazma bilmiyor. Bu durum çocuğun derse olan ilgisini azaltıyor ve eğitim evde devam etmiyor. Ailenin eğitim düzeyinin yüksek olması çocuğun başarısını olumlu etkiler.”*

Ö₂₃: *“Ailenin eğitim düzeyi ne kadar yüksek olursa olsun bilinçli olmadıkça öğrenciden başarılı olması beklenemez. Bilinçli aile üniversite mezunu olmasa bile öğrencisini destekleyerek başarısını arttırabilir. Bu nedenle ailenin eğitim seviyesinin yüksek olması çocuğun başarısına etki etmez.”*

Ö₂₇: *“Ailenin eğitimli olması pozitif bir durumdur. Pekiştirenler sürekli göz önünde olduğu için başarmak için daha azimlidir. Ailenin eğitim düzeyinin yüksek olması çocuğun başarısını olumlu etkiler.”*

Türkiye geçmişe oranla eğitimden faydalanma oranının arttığı, eğitim süresinin uzadığı ve eğitimsel eşitsizlikleri azaltmaya çalışan bir ülkedir. Aileler geçmişten bu yana olduğu gibi çocuklarının eğitime daha çok önem vermeye devam etmektedirler. Sınıf öğretmenlerinin

görüşleri de eğitimli anne babanın okul-sınıf-öğretmen üçlüsüne desteğinin önemini vurgulamaktadır.

Ailenin ekonomik durumunun öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular.

Araştırmanın birinci alt probleminin üçüncü alt amacı “*Ailenin ekonomik durumu öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “*ekonomik durumunu iyi olması olumlu etkilemektedir*” ve “*aile ekonomisi başarıyı etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Öğretmenlerin “Ailenin Ekonomik Durumu Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Ailenin Ekonomik Durumu		f
İyi olması olumlu etkilemektedir	Çocuk kendisini güvende hisseder	4
	Öğrenciye imkân sağlar olanaklar sunar	14
	Öğrencinin özgüvenine katkı sağlar	2
	Öğrencinin çalışmasına gerek kalmaz	1
İyi veya kötü olması etkilememektedir	Öğrencinin bireysel özellikleri (zeka) daha etkilidir	2
	Ailenin ilgili, bilinçli olması daha etkilidir	1
	Motivasyonu ve içten güdülenmesi daha etkilidir	2

Tablo 4’te sınıf öğretmenlerinin ailenin ekonomik durumunun öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerinin “*ekonomisinin iyi olması olumlu etkilemektedir*” (f:25) ve “*ekonomisinin iyi olması etkilememektedir*” (f:5) olarak 2 temaya ayrıldığı bu bağlamda ailenin ekonomik durumunun iyi olmasının öğrencinin başarısını olumlu etkilediği görülmektedir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi; “Ailenin ekonomik durumu öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna (ekonomik durumunun iyi olması başarıyı olumlu etkilemektedir görüşü altında) öğretmenlerin 4’ü *öğrenci kendini güvende hisseder*, 14’ü *öğrenciye imkan sağlar olanaklar sunar*, 2’si *öğrencinin özgüvenine katkı sağlar*, 1’i *öğrencinin çalışmasına gerek kalmaz*; (ekonomik durumunun iyi olması başarıyı etkilememektedir görüşü altında) 1’i *ailenin ilgili ve bilinçli olması daha etkilidir*, 2’si *öğrencinin bireysel özellikleri zeka vb. daha etkilidir*, 2’si de *öğrencinin motivasyonu ve içten güdülenmesi daha etkilidir* yanıtını vermiştir.

Tablo 4 incelendiğinde ailenin ekonomik durumu (iyi olması) etkeninin öğrencinin akademik başarısını olumlu etkilediği söylenebilir. Öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre ekonomik durumu iyi olan aile öğrenciye imkan sağlayıp olanaklar sunmakta ve bu durumun akademik başarıyı artırmakta olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa öğretmenlerin hepsi cevaplarında görev yaptığı bölgedeki ailelerin ekonomik durumlarının kötü olduğuna değinmiştir:

Ö₈: “*Sınıftaki ailelerin ekonomik düzeyi düşük olduğu için materyal alımında ve ya ödev yapımında zorlanıyor. Öğrenciye gerekli imkanları sunamıyor. Bu nedenle ailenin ekonomik durumunun kötü olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.*”

Ö₁₁: “*Ailenin ekonomik durumu kötü ise çocukta psikolojik bir baskı oluyor. Çocuk eğitim sürecinde daha özgüvensiz ve isteksiz oluyor. Fakat ekonomik durumu iyiye ilgisi olmasa bile okumaya özendiriliyor. Bu nedenle ailenin ekonomik durumunun kötü olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.*”

Ö₂₃: “*Ailenin ekonomik durumu öğrenci başarısını tamamıyla etkilemez asıl önemli olan öğrenciye bağlı zeka, ilgi vb. bireysel faktörlerdir. Bu nedenle ailenin ekonomik durumunun iyi veya kötü olması çocuğun başarısını etkilemez.*”

Türkiye, son yıllarda kişi başına düşen gayrisafi milli hasılası yani ekonomik geliri yükselen bir ülke olmakla birlikte belirli periyotlarda da ekonomik krizler de yaşamaktadır. Bunların sonucu da ülkede işsizlik oranları artmakta, hayat pahalılığı (enflasyon) artmakta ve geçim sıkıntısı aileleri etkilemektedir. Ülkenin her yerinde de ekonomik anlamda “pastadan pay dağılımının” dengeli ve eşit olduğu söylenemediğinden belirli bölgelerde ekonomik sıkıntılar daha çok hissedilmektedir. Bu açıdan sınıf öğretmenlerinin ekonominin eğitime etkisine dair tespit ve görüşleri daha anlamlıdır. Çünkü sonuçta eğitim ekonomiyi, ekonomi de eğitimi etkilemektedir.

Hanedeki kişi sayısının öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin dördüncü alt amacı “*Hanedeki kişi sayısı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “*hanedeki kişi sayısının çok olması (geniş aile) başarıyı olumsuz etkilemektedir*” ve “*hanedeki kişi sayısı etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5

Öğretmenlerin “Hanedeki Kişi Sayısı Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Hanedeki Kişi Sayısı		f
	Öğrenciye ayrılan vakit sınırlı, ilgi azdır	13
Geniş aile	Maddi olarak ihtiyaçlarının karşılanması daha zordur	3
olumsuz	Ders çalışma ortamı yetersiz ya da yoktur	12
etkilemektedir	Öğrencinin bireysel çalışması imkansızdır	2
Kişi sayısı	Bireysel faktörler zeka vb. daha etkilidir	1
etkilememektedir	Ailenin bilinçli olması daha etkilidir	1

Tablo 5'te sınıf öğretmenlerinin ailenin ekonomik durumunun öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerinin *“hanedeki kişi sayısının çok olması (geniş aile) olumsuz etkilemektedir”* (f:28) ve *“hanedeki kişi sayısı başarıyı etkilememektedir”* (f:2) olarak 2 temaya ayrıldığı ve bu bağlamda hanedeki kişi sayısının fazla olmasının öğrencinin başarısını olumsuz etkilediği görülmektedir.

Tablo 5'te görüldüğü gibi; *“Hanedeki kişi sayısı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?”* sorusuna (kişi sayısının fazla olması başarıyı olumsuz etkilemektedir görüşü altında) öğretmenlerin 13'ü *“öğrenciye ayrılan vakit sınırlı ilgi azdır, 3'ü maddi olarak öğrencinin ihtiyaçlarının karşılanması daha zordur, 12'si öğrencinin ders çalışma alanı yetersizdir ya da yoktur, 2'si öğrencinin bireysel çalışması imkansızdır; (hanedeki kişi sayısı başarıyı etkilememektedir görüşü altında) 1'i ailenin bilinçli olması daha etkilidir, 1'i de öğrencinin bireysel özellikleri zeka vb. daha etkilidir* yanıtını vermiştir.

Tablo 5 incelendiğinde hanedeki kişi sayısı (fazla olması) etkeninin öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği söylenebilir. Öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre hanedeki kişi sayısının fazla olması öğrenciye ayrılan zamanı sınırlandırıp ilginin azalması sebebiyle öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Yine çoğunluğun görüşüne göre geniş aile yapısındaki öğrencinin akademik başarısının, çekirdek aile yapısındaki öğrenciye göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa öğretmenlerin çoğu bulunduğu bölgede geniş aile yapısının hakim olduğuna değinmiştir.

Ö₃: *“Sınıftaki öğrencilerin en büyük sorunlarından biri de kalabalık aile oldukları için defter, kalem ve silgileri kardeşleri ile dönüşümlü kullanmaları. Ailedeki kişi sayısının fazla olması çocuğun maddi manevi yetersiz büyümesine sebep olmaktadır. Bu da çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”*

Ö₈: “*Evde genellikle kalabalık yaşadıkları için (anne, baba, kardeşler, büyükanne ve büyükbaba) çocuğun kendisine ait bir odası bulunmamaktadır. Bu durum çocuğun verimli ders çalışmasını etkiler. Bu nedenle bu tip aile çocuğun başarısını olumsuz etkiler.*”

Ö₁₉: “*Geniş aile ortamında çocuğa düşen bireysel alan azalır. Buna oranda da ders çalışma alanı ya paylaşımlıdır ya da yoktur. Bu tip aile çocuğun başarısını olumsuz etkiler.*”

Türkiye, özellikle eğitimsel eşitlik düzeyini arttırdıkça, kız çocukların eğitimden faydalanma oranı arttıkça, kadınların çalışma yaşamına katılımı yükseldikçe kentlere göçün de artmasının etkisiyle geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına dönüşen bir ülke olmuştur. Bununla birlikte eğitim ve ekonomik düzeyin düşük olduğu bölgelerde geleneksel aile yapısının sürdüğü ve bunun da ekonomik anlamda çocukların yaşamlarında sıkıntılar yarattığı sınıf öğretmenlerinin görüşlerinde vurgulanan ana noktalar olmuştur.

Ailenin göç etmiş olmasının öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular.

Araştırmanın birinci alt probleminin beşinci alt amacı “*Ailenin göç etmiş olması öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “*olumsuz etkilemektedir*” ve “*olumlu etkilemektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Öğretmenlerin “Ailenin Göç Etmiş Olması Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

		f
Ailenin Göç Etmiş Olması		f
Adaptasyon ve iletişim sorunu yaşar		19
Olumsuz	Kültürel çatışma yaşar	6
etkilemektedir	Kırsala göç etmişse ekonomik yönden zorluk yaşar	2
	Psiko-sosyal olarak kötü etkilenir	1
Olumlu	İmkanları daha iyi bir yere göç etmişse olumlu etkiler	1
etkilemektedir	Farklı kültürlerle kaynaşması açısından olumlu etkiler	1

Tablo 6’da sınıf öğretmenlerinin ailenin göç etmiş olması etkeninin öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerinin “*olumsuz etkilemektedir*” (f:28) ve “*olumlu etkilemektedir*” (f:2) olarak 2 temaya ayrıldığı ve bu bağlamda ailenin göç etmiş olmasının öğrencinin başarısını olumsuz etkilediği düşünüldüğü görülmektedir.

Tablo 6’da görüldüğü gibi; “Ailenin göç etmiş olması öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna (olumsuz etkilemektedir görüşü altında) öğretmenlerin 19’u *adaptasyon ve iletişim sorunu yaşar*, 6’sı *kültürel çatışma yaşar*, 2’si *kırsala göç etmişse ekonomik yönden zorluk yaşar*, 1’i *psikososyal olarak kötü etkilenir*; (olumlu etkilemektedir görüşü altında) 1’i *imkanları daha iyi bir yere göç etmişse olumlu etkiler*, 1’i de *öğrencinin farklı kültürlerle kaynaşması açısından olumlu etkiler* yanıtını vermiştir.

Tablo 6 incelendiğinde ailenin göç etmiş olması etkeninin öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği söylenebilir. Öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre ailenin göç etmiş olması öğrencide adaptasyon ve iletişim sorunu yaşaması sebebiyle öğrencinin

akademik başarısını olumsuz etkilediği olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö₃: “Ailesi göç etmiş olan bir öğrenci sınıfına, arkadaşlarına ve öğretmenine adapte olamaz. Öncesinde çok başarılı olsa da yeni ortamda uyum sorunları yaşayacağından başarısı düşer. Ailenin göç etmiş olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Ö₇: “Ailesi göç etmiş olan bir öğrenci yeni ortamında farklı bir kültürle karşılaşır. Yeni bir kültürle karşılaşan öğrenci eskisine kıyasla kültür çatışması yaşar ve başarısı düşer. Ailenin göç etmiş olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Ö₁₈: “Ailesi göç etmiş olan bir öğrenci sınıfına, arkadaşlarına ve öğretmenine uyum sağlayamaz ve yeni ortamında mutsuz olur. Bu da öğrencinin başarısının düşmesine sebep olur Ailenin göç etmiş olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Ö₂₄: “Ailesi kırsala göç etmişse ekonomik yönden zorluk yaşar. Gittiği yerde imkanlar yetersiz olduğundan öğrencinin de olanakları azalır ve başarısı düşer. Ailenin göç etmiş olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Ö₂₇: “Öğrenci için yeni ortam ve yeni bir kültüre alışma evresi onun negatif bir süreç yaşamasına sebep olur. Oryantasyon sorunu yaşar ve bu da eğitimine olumsuz yansır. Önceki okulunda yüksek başarı gösteren öğrenci yeni okulunda başarılı olmayabilir. Ailenin göç etmiş olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Göç, birçok etkenden kaynaklanabilmekte olan bir olgudur ve Türkiye için de her zaman popüler ve günceldir. Özellikle ülkemiz, 1950’li yıllardan sonra kente olan göçlerin artması paralelinde zaman zaman da yurtdışından göç alan bir ülke durumundadır. Ekonomik sebeplerle gerçekleşen iç göçlerin yanı sıra savaş vb. karışıklıklar sebebiyle de dış göçlerin söz konusu olduğu ülkemiz son yıllarda bilindiği gibi 3,5-4 milyona yakın Suriyeli mülteciyi konuk etmektedir. Bu açıdan sınıf öğretmenleri ülkemizde sürekli bu göç olgusunu yaşayan öğrencilerle karşılaşabilmektedir.

Ailenin yaşadığı yerin öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular.

Araştırmanın birinci alt probleminin altıncı alt amacı “Ailenin yaşadığı yer (kır, kent) öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “kırsalda yaşamak olumsuz etkilemektedir” ve “kırsalda yaşamak olumsuz etkilememektedir” şeklinde 2 temaya ayrılmış ve öğretmenlerin görüşleri Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Öğretmenlerin “Ailenin Yaşadığı Yer Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Ailenin Yaşadığı Yer (Kır, Kent)		f
	Kentte olanaklar fazla, kırsalda sınırlıdır	19
Kırsalda Yaşamak Olumsuz Etkilemektedir	Kırsaldaki öğrencinin hazırbulunuşluğu kenttekine göre daha azdır	1
	Kırsaldaki öğrenci kenttekine göre kendini yetersiz hisseder	1
	Kırsaldaki öğrencinin sorumlulukları kenttekine göre daha fazla derse ayırdığı zaman daha azdır	2
	Kentteki öğrencinin kırsaldakine göre yorumlama ve hayal gücü daha yüksektir	1
Kırsalda Yaşamak Olumsuz Etkilememektedir	Bireysel faktörler daha etkilidir	1
	Öğretmenin çabası ile fark kapatılır	2
	Kırsalda çeldiriciler kente göre daha az, ders çalışmaya kalan vakit çoktur	2
	Kırsaldaki çocuk kenttekine göre daha azimlidir	1

Tablo 7’de sınıf öğretmenlerinin ailenin yaşadığı yerin öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerinin “*olumsuz etkilemektedir*” (f:24) ve “*olumsuz etkilememektedir*” (f:6) olarak 2 temaya ayrıldığı ve bu bağlamda ailenin yaşadığı yerin öğrencinin başarısını etkilemekte olduğu görülmektedir.

Tablo 7’de görüldüğü gibi; “Ailenin yaşadığı yer öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna (kırsalda yaşamak olumsuz etkilemektedir görüşü altında) öğretmenlerin 19’u *kentte olanaklar fazla kırsalda sınırlıdır, 1’i kırsaldaki öğrencinin hazırbulunuşluğu kenttekine göre daha azdır, 1’i kırsaldaki öğrenci kenttekine göre kendini yetersiz hisseder, 2’si köydeki öğrencinin sorumlulukları kenttekine göre daha fazla derse ayırdığı zaman daha azdır, 1’i kentteki öğrencinin kırsaldakine göre yorumlama ve hayal gücü daha yüksektir;* (kırsalda yaşamak olumsuz etkilememektedir görüşü altında) 1’i *bireysel faktörler daha etkilidir, 2’si öğretmenin çabası ile fark kapatılır, 2’si kırsalda çeldiriciler kente göre daha az, ders çalışmaya kalan vakit çoktur, 1’i kırsaldaki çocuk kenttekine göre daha azimlidir* yanıtını vermiştir.

Tablo 7 incelendiğinde ailenin kırsalda yaşamasının öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği yönünde görüşlerin olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre ailenin yaşadığı yerin (kırsalda yaşaması) kentin olanaklarının kırsala göre daha fazla olması sebebiyle öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö4: “*Yaşadığı yer öğrenciyi önemli ölçüde etkilemektedir ve kırsaldaki imkanlar kenttekine kıyasla sınırlı olduğundan öğrencinin başarısı düşer. Ailenin kırsalda yaşaması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.*”

Ö₁₀: “Kırsalda çeldirici kenttekine göre az olduğundan öğrencinin derse ayıracağı zaman daha fazla kalmaktadır. Bu durum başarısını arttıracaktır. Ailenin kırsalda yaşaması çocuğun başarısını olumlu etkiler.”

Ö₂₉: “Köydeki öğrencinin kenttekine göre sorumlulukları daha fazladır. Bu oranda derse ayıracağı vakit azalacağından başarısı düşer. Ailenin kırsalda yaşaması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Türkiye’de kır kent arası farkların gitgide azalmaya başladığı bir gerçektir. Buna rağmen özellikle şehirlerde eğitim imkanlarının daha iyi olduğu da unutulmamalıdır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin daha çok bu noktaya vurgu yaptığı anlaşılmaktadır.

Çok eşli aile yapısının öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin yedinci alt amacı “Çok eşli aile yapısı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “olumsuz etkilemektedir” ve “etkilememektedir” şeklinde 2 temaya ayrılmış ve öğretmenlerin görüşleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Öğretmenlerin “Çok Eşli Aile Yapısı Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?”

Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Çok Eşli Aile Yapısı	f
	Aile içinde huzursuzluk vardır	4
	Çocuklar arası rekabet, kıskançlık olabilir	2
	Çocuklar arasında ayrımcılık yapılabilir	2
Olumsuz	Çocuk sayısı fazla olacağından çocuğa ilgi azalır	5
etkilemektedir	Psikolojik ve ruhsal açıdan olumsuz etkilenir	13
	Özgüveni olumsuz etkilenir	1
	Karakter özellikleri oturmaz	1
	Kendini değersiz hisseder	1
Etkilememektedir	Bireysel faktörler zeka vb. daha etkilidir.	1

Tablo 8’de sınıf öğretmenlerinin çok eşli aile yapısının öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerinin “*olumsuz etkilemektedir*” (f:29) ve “*etkilememektedir*” (f:1) olarak 2 temaya ayrıldığı ve bu bağlamda çok eşli aile yapısının öğrencinin başarısını olumsuz etkilediği görülmektedir.

Tablo 8’de görüldüğü gibi; “Çok eşli aile yapısı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna (olumsuz etkilemektedir görüşü altında) öğretmenlerin 4’ü *aile içinde huzursuzluk yaşanır*, 2’si *çocuklar arasında rekabet kıskançlık olabilir*, 2’si *çocuklar arasında ayrımcılık yapılabilir*, 5’i *çocuk sayısı fazla olacağından çocuğa ilgi azalabilir*, 13’ü *psikolojik ruhsal açıdan olumsuz etkilenir*, 1’i *özgüveni olumsuz etkilenir*, 1’i *karakter*

özellikleri tam oturmaz, 1'i kendini değersiz hisseder; (etkilememektedir görüşü altında) 1'i de bireysel faktörler zeka vb. daha etkilidir yanıtını vermiştir.

Tablo 8 incelendiğinde çok eşli aile yapısının öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği söylenebilir. Öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre çok eşli aile yapısı öğrenciyi psikolojik ve ruhsal yönden olumsuz etkilediği sebebiyle öğrencinin akademik başarısının olumsuz etkilendiği olduğu sonucuna ulaşılabılır. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö5: *“Çok eşli aile yapısındaki çocuk eşler arası sorunlar sebebiyle huzursuzluk yaşar. Bu da başarısının düşmesine sebep olur. Bu nedenle çok eşli aile yapısı çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”*

Ö8: *“Çok eşli aile yapısındaki çocuk iki farklı rol model göreceğinden karakter yapısı sağlıklı bir şekilde gelişmez ve karakter özellikleri oturmaz. Bu da eğitim sürecinde olumsuz etkiler ve başarısının düşmesine sebep olur. Bu nedenle çok eşli aile yapısı çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”*

Ö20: *“Çok eşli aile yapısındaki çocuk eşler arası sorunlar sebebiyle huzursuzluk yaşar. Bu da başarısının düşmesine sebep olur. Bu nedenle çok eşli aile yapısı çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”*

Ö24: *“Çocuğun kardeş sayısı artacağından ilgiden mahrum kalır çocuğun payına düşen ilgi azalır. Bu da başarısının düşmesine sebep olur. Bu nedenle çok eşli aile yapısı çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”*

Ö26: *“Çocuklar arası ayrımcılık olacağından çocuğun psikolojisi olumsuz etkilenir ve özgüveni düşer. Bu da başarısının düşmesine sebep olur. Bu nedenle çok eşli aile yapısı çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”*

Türkiye’de çok eşlilik uzun yıllardır gündemde olan bir konudur ve özellikle Suriyeli göçü sonrası bu sayının daha da arttığı ifade edilmektedir. Görücü usulü evlilikler, küçük

yaşlarda evlilikler, kuma getirme durumları, aile baskısı gibi etkenler bu durumu etkilemiş ve etkilemektedir. Sınıf öğretmenleri de görev yerlerinde bu örneklerle rastladıklarından bu görüşleri vurgulamışlardır denilebilir.

Ailenin tutumunun öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin sekizinci alt amacı “*Ailenin çocuğa karşı tutumu öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, öğretmenlerin görüşleri Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Öğretmenlerin “Ailenin Tutumu Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Ailenin Tutumu (Demokratik, Baskıcı)	f
Demokratik tutum öğrencinin özgüvenini arttırır ve kendini özgürce ifade etmesine ortam sağladığı için başarısını olumlu etkiler	12
Baskıcı tutum öğrencinin sosyal bakımdan yalnızlaştırır ve başarısını olumsuz etkiler	8
Baskıcı tutum öğrencinin içine kapanmasına ve çekinik olmasına sebep olur, öğretmeninden korkar derse kendini veremez	4
Demokratik tutumda hoşgörü vardır, öğrenci yanlış yapmaktan korkmaz	2
Demokratik tutumda aile başarıyı önemsedığı için öğrenciyle ilgilidir	4

Tablo 9’da görüldüğü gibi; “Ailenin tutumu öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna öğretmenlerin 12’si *demokratik tutum öğrencinin özgüvenini artırır ve kendini özgürce ifade etmesine ortam sağladığı için başarısını olumlu etkiler*, 8’i *baskıcı tutum öğrencinin sosyal bakımdan yalnızlaştırır ve başarısını olumsuz etkiler*, 4’ü *baskıcı tutum öğrencinin içine kapanmasına ve çekinik olmasına sebep olur, öğretmeninden korkar derse kendini veremez*, 2’si *demokratik tutumda hoşgörü vardır, öğrenci yanlış yapmaktan korkmaz*, 4’ü de *demokratik tutumda aile başarıyı önemseydiği için öğrenciyle ilgilidir* yanıtını vermiştir.

Öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre demokratik tutumun öğrencinin özgüvenini artırıp kendini özgürce ifade etmesine ortam sağladığı için başarısını olumlu etkilediği; baskıcı tutumun ise öğrenciyi yalnızlaştırdığı ve içe kapanmasına sebep olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö₁: “*Demokratik tutum aileden beklenen bir tutumdur. Öğrencinin kendini özgürce ifade etmesini sağlar. Ailede özgür olan öğrencinin özgüveni artar bu da başarısını aynı oranda olumlu etkiler. Bu nedenle ailenin demokratik tutumu çocuğun başarısını yükseltir.*”

Ö₃: “*Sınıfımda baskıcı bir aileye sahip olan bir öğrencim var ve diğer arkadaşlarına karşı şiddet eğiliminde. Öğrencimin okulda bulunan kardeşlerine de aynı şekilde davrandığını gözlemledim. Öğrencimdeki bu durum başarısını olumsuz etkilemekte ve ailenin baskıcı tutum sergilemesi çocuğun başarısını düşürür.*”

Ö₈: “*Ailesi baskıcı tutumda olan çocuk içine kapanır ve çevreye karşı daha çekingen davranır. Evde ailesinden korkan bu öğrenci okulda da öğretmeninden korkar ve kendini derslerine veremez. Bu nedenle ailenin baskıcı bir tutumda olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.*”

Ö₁₈: “Çocuk ailesinin aynasıdır. Demokratik tutum sergileyen ailenin çocuğu da aynı tutumu sergiler, arkadaşlarına ve çevresine kolay uyum sağlar, özgüveni yüksektir o oranda da derslere katılımı fazladır. Bu nedenle ailenin demokratik tutumu çocuğun başarısını olumlu bir etkiye sahiptir.”

Ö₉: “Demokratik tutumdaki bir aile öğrencinin başarısını önemser ve bu yönde öğrenciye destek olur. Bu ailenin çocuğa ilgisi de daha çoktur. Bu nedenle ailenin demokratik tutumda olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Demokrasi, şüphesiz eğitimle doğrudan ilgilidir. Hoşgörü, empati, farklı fikirlere saygı, kurallara uyum, insan haklarına saygı, sorgulama, alternatif arama, eleştirel düşünme gibi birçok beceri ve eğilimle doğrudan ilgili olan demokrasi ailede arttıkça ülkede de artma durumu ortaya çıkar. Bu açıdan sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki çocukların ailelerini tanımaları çok önemlidir.

Kardeş sayısının öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin dokuzuncu alt amacı “Kardeş sayısı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “kardeş sayısının fazla olması başarıyı olumsuz etkilemektedir” ve “kardeş sayısı başarıyı olumsuz etkilememektedir” şeklinde 2 temaya ayrılmış ve öğretmenlerin görüşleri Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Öğretmenlerin “Kardeş Sayısı Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?”

Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Kardeş Sayısı (Fazla Olması)		f
	Öğrenci üzerinde baskı oluşturabilir	1
	Çocukta kıskançlık, özgüvensizlik olabilir	2
Olumsuz	Maddi olarak çocuğa düşen pay azalır	2
etkilemektedir	Çocuğa ayrılan zaman ve ilgi azalır	6
	Maddi ve manevi olarak yetersiz büyür	9
	Bireysel çalışma ortamı bulunmaz	2
Olumsuz	Kardeşler derslerde birbirine yardım ederler	6
etkilememektedir	Ebeveynler daha önemlidir	1
	Paylaşmayı öğretir, iletişimini güçlendirir	1

Tablo 10’da sınıf öğretmenlerinin kardeş sayısının öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerinin “*olumsuz etkilemektedir*” (f:22) ve “*olumlu etkilemektedir*” (f:8) olarak 2 temaya ayrıldığı ve bu bağlamda kardeş sayısının öğrencinin başarısını olumsuz etkilediği görülmektedir.

Tablo 10’ da görüldüğü gibi; “Kardeş sayısı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna (olumsuz etkilemektedir görüşü altında) öğretmenlerin 1’i *çocukta baskı oluşturabilir*, 9’u *maddi manevi yetersiz büyür*, 2’si *çocukta kıskançlık ve özgüvensizlik gibi duygular oluşabilir*, 2’si *maddi olarak çocuğa düşen pay azalır*, 6’sı *çocuğa ayrılan zaman ve ilgi azalır*, 2’si *bireysel çalışma ortamı bulunmaz*; (olumsuz etkilememektedir

görüşü altında) 6'sı kardeşler birbirlerine derslerinde yardım ederler, 1'i paylaşmayı öğretir ve iletişimini güçlendirir, 1'i ebeveynler daha önemlidir yanıtını vermiştir.

Tablo 10 incelendiğinde kardeş sayısının (çok olması) öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği söylenebilir. Öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre kardeş sayısı (çok olması) maddi manevi yetersiz büyüyeceği sebebiyle öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği yönünde görüşler olduğu sonucuna ulaşılabılır. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö₃: “Sınıfımdaki çoğunun kardeş sayısı fazla ve çocuklar defter kalemleri kardeşleri ile dönüşümlü kullanıyor. Çocuğun kardeş sayısı arttıkça maddi olarak çocuğun payı azalıyor. Bu durum da öğrencinin derslere ilgisini azaltıyor. Bu nedenle ailedeki kardeş sayısının fazla olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Ö₉: “Kardeş sayısının fazla olması öğrencinin başarısını olumlu etkiler. Kardeşler arasında yardımlaşma fazladır. Bu ders konusunda da öyledir birinin yapamadığını diğeri yapar, kardeşine yardım eder ve çocuk bilmediği konuyu öğrenir. Bu durum da öğrencinin başarısını artırır.”

Ö₁₇: “Kardeş sayısı fazla olduğunda çocuk diğer kardeşlerini kıskanabilir. Ailenin ilgisi paylaşılacağı için çocukta değersizlik, kıskançlık, güvensizlik vb. olumsuz duygular ortaya çıkabilir. Bu durum da çocuğun psikolojisini etkiler ve mutsuz olmasına neden olur. Çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Ö₇: “Çocuğun kardeş sayısı arttıkça evde ona düşen alan azalır. Çocuğun kendine ait bir çalışma ortamı olması zorlaşır ve başarısını düşürebilir. Çocuğun çok kardeşinin olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Ülkemizde nüfus artış oranları son yıllarda eskiye oranla düşme eğilimindedir. Eğitim ve ekonomik düzeylerin artışı bunda etkili olan faktörlerdendir. Bununla birlikte ülkenin belirli bölgelerinde aile bireylerinin sayısının fazla olduğu örnekler de çok sayıdadır. Ailedeki

birey sayısının fazlalığının birçok avantajı olmakla birlikte daha çok dezavantajlarının da bulunması sınıf öğretmenlerince vurgulanmıştır.

Ailedeki yaş/sıra durumunun (en büyük, en küçük) öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular. Araştırmanın birinci alt probleminin onuncu alt amacı “*Ailedeki yaş/sıra durumu (en büyük, en küçük) öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “*en büyük olması olumsuz etkilemektedir*” ve “*en büyük olması olumsuz etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmış ve öğretmenlerin görüşleri Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11

Öğretmenlerin “Ailedeki Yaş/Sıra Durumu (En Büyük, En Küçük) Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Ailedeki Yaş/Sıra Durumu		f
	En büyük çocuğun sorumlulukları fazladır	8
Olumsuz etkilemektedir	En büyük çocuk çalıştırılır (ev işi, tarla işi vb.)	12
	En büyük çocuğa ilgi daha azdır	3
	En büyük çocuk daha özgüvensizdir	1
Olumsuz Etkilememektedir	Ailenin çocuğa tavrı daha önemlidir	6

Tablo 11’de sınıf öğretmenlerinin öğrencinin ailedeki yaş/sıra durumunun (en büyük, en küçük) öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerinin “*olumsuz etkilemektedir*” (f:24) ve “*olumsuz etkilememektedir*” (f:6) olarak 2 temaya ayrıldığı ve bu bağlamda öğrencinin ailedeki yaş/sıra durumunda öğrencinin büyük olmasının öğrencinin başarısını olumsuz etkileyebileceği, küçük olmasının da sıkıntılar yaratabileceği görülmektedir.

Tablo 11’de görüldüğü gibi; “Ailedeki yaş/sıra durumu (en büyük, en küçük) öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna (olumsuz etkilemektedir görüşü altında) öğretmenlerin 8’i *en büyük çocuğun sorumluluğu fazladır*, 12’si *en büyük çocuk çalıştırılır (ev işi vb.)*, 3’ü *en büyük çocuğa ilgi daha azdır*, 1’i *en büyük çocuk daha özgüvensizdir*; (olumsuz etkilememektedir görüşü altında) *6’sı ailenin çocuğa tavrı daha önemlidir, küçük çocuklarda şımarıklık yaygın olabiliyor, orta sıralardaki çocuklar daha şanslı yanıtını vermiştir.*

Tablo 11 incelendiğinde ailedeki yaş/sıra durumunun büyük durumdaki öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre ailedeki yaş durumu en büyük çocuğun çalıştırılması sebebiyle öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö₁₁: “Öğrencinin ailede en büyük olması çocuğun evdeki sorumluluklarının artmasına neden olur. Okuldaki sorumlukları daha geri olanda kalır ve başarısı düşer. Bu nedenle kardeşlerinin arasında yaşça en büyüğü olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Ö₂₂: “En büyük çocuk kardeşleri içinde evde en çok işi yapandır. Ev işi, tarla işi vb. alanlarda çalıştırılır. Böyle bir durumda çocuğun derse ayıracağı vakit ve derse olan ilgisi azalır. Evde iş yaptığı için yorgun olacağından okulda da pek verim alamaz. Bu nedenle okula olan ilgisi de azalır. Tüm bunlara bakarak diyebilirim ki çocuğun yaş olarak kardeşlerin en büyüğü olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Ö₂₆: “Çocuğun kardeşlerine göre en büyük olması başarısını etkilemez. Başarısı zeka, ilgi ve tutum gibi bireysel faktörlere bağlıdır. Bu nedenle çocuğun diğerlerine göre yaşça büyük olması çocuğun başarısını olumsuz etkilemez.”

Ö17: “Ailede küçük çocuklara daha fazla ilgi gösterilir. Büyük çocuk ilgiden biraz mahrumdur. Bu nedenle kendini değersiz hisseder ve özgüveni azalır. Ve başarısı da azalır. Bu nedenle ailede en büyük çocuk olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Ö10: “Küçük çocuğa daha fazla ilgi gösterildiğinden büyük çocuğa karşı aile daha ilgisizdir. Kendi işini kendisi yapabildiği için ailenin onu kendi haline bırakır Küçükler ise ailenin bakımına muhtaçtır. En büyük çocuk olması çocuğun başarısını olumsuz etkiler.”

Ö11: “Eğer çocuk ailenin en küçük bireyiyse bu davranışlarından hemen anlaşılıyor, ailelerin her dediklerini yaptıkları çocuklardır bunlar. Ortanca çocuklar daha şanslı.”

3 veya daha fazla çocuklu aileler için daha çok çocukların yetiştirilme tarzına bağlı olarak kişilik özellikleri değişmektedir. İlk çocuklar velilerin (teorik olarak yeterli olsalar da) tecrübesizliğiyle yetişirken sonraki çocuklar daha bilinçli ve sağlıklı yetişebilmektedir. Bir de son yani en küçük çocukların velileriyle aralarındaki yaş farkları da yetiştirme özelliklerini etkilemektedir.

Ebeveynler arası yaş farkının öğrencinin başarısına etkisine ilişkin bulgular.

Araştırmanın birinci alt probleminin on birinci alt amacı “Ebeveynler arası yaş farkı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt amaca ilişkin verilen cevaplar, “olumsuz etkilemektedir” ve “olumsuz etkilememektedir” şeklinde 2 temaya ayrılmıştır. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Öğretmenlerin “Ebeveynler Arasındaki Yaş Farkı Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Ebeveynler Arası Yaş Farkının Fazlalığı	f
	Kuşak çatışması yaşanır	15
Olumsuz	Çocukla iletişimi zorlaştırır	4
etkilemektedir	Çocuğun tutarsız davranmasına sebep olur	1
	Çocuk ebeveynlerden birine daha uzaktır	1
Olumsuz	Bireysel faktörler daha etkilidir	3
etkilememektedir	Anne babanın bilinçli olması daha etkilidir	6

Tablo 12’de sınıf öğretmenlerinin ebeveynler arası yaş farkının fazlalığının öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerinin “*olumsuz etkilemektedir*” (f:21) ve “*olumsuz etkilememektedir*” (f:9) olarak 2 temaya ayrıldığı ve bu bağlamda öğrencinin ailedeki yaş durumunun öğrencinin başarısını olumsuz etkilediği görülmektedir.

Tablo 12’de görüldüğü gibi; “Ebeveynler arası yaş farkı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna (olumsuz etkilemektedir görüşü altında) öğretmenlerin 15’i *kuşak çatışması yaşanır*, 4’ü *çocukla iletişimi zorlaştırır*, 1’i *çocuğun tutarsız davranmasına sebep olur*, 1’i *çocuk ebeveynlerden birine daha uzak olur*; (olumsuz etkilememektedir görüşü altında) 6’sı *anne babanın bilinçli olması daha etkilidir* ve 3’ü de *bireysel faktörler daha etkilidir* yanıtını vermiştir.

Tablo 12 incelendiğinde ebeveynler arası yaş farkının fazla olmasının öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilediği söylenebilir. Öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre ebeveynler arası yaş farkının (fazlaysa) kuşak çatışması yaşanacağı sebebiyle öğrencinin

akademik başarısını olumsuz etkilediği yönünde düşündükleri sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö₁: “Anne baba arasındaki yaş farkı artıkça fikir ayrılığı yaşanır. Anne baba arasındaki bu yaş farkı çocukla da kuşak çatışmasının sebebidir. Daha çok yaşça büyük olan ebeveynle anlaşamayan çocuk mutsuz olur ve derslerine ilgisi azalır bu durumda başarısı da düşebilir. Bu sebeple ebeveynler arasındaki yaş farkı olması veya yaş farkının fazla olması başarısını olumsuz etkiler.”

Ö₁₄: “Anne baba arasındaki yaş farkı artıkça düşünce ve tavır farklılığı yaşanır. Anne baba arasındaki bu tavır farkı öğrenciye karşı tutarsızlığa sebep olur. Çocuk doğru ile yanlış arasında git gel yaşar ve bu durumda başarısı da düşebilir. Bu sebeple ebeveynler arasındaki yaş farkı olması veya yaş farkının fazla olması başarısını olumsuz etkiler.”

Ö₂₃: “Ebeveynler arasındaki yaş farkı artıkça daha çok yaşça büyük olan ebeveynle iletişim kurmakta zorlanan çocuk mutsuz olur ve derslerine ilgisi azalır bu durumda başarısı da düşebilir. Bu sebeple ebeveynler arasındaki yaş farkı olması veya yaş farkının fazla olması başarısını olumsuz etkiler.”

Ö₂₅: “Anne baba arasındaki yaş farkı öğrencinin genelde ebeveynlerden yaşça kendisine yakın olan annesidir. Anne çocuğa destek olup ilgilenir ve sorunlarını çözerse çocuğun başarısı etkilenmez. Bu sebeple ebeveynler arasındaki yaş farkı olması veya yaş farkının fazla olması başarısını olumsuz etkilemez.”

Yaş farkı iki açıdan çocukları etkileyebilmektedir. İlki bu soruda ifade edildiği gibi baba ile anne arasındaki yaş farkıdır (ki daha çok babanın lehine olan fark), bir de çocuklar ile veliler arasındaki yaş farkıdır. Ülkemizde çocuk yapma yaşı gitgide yükselmektedir. Bu daha çok eğitim ve ekonomik düzeyi yüksek ailelerde geç evlenmeye paralel ortaya çıkan bir durumdur. Bir de erken evlilik özellikle kız çocuklarının erken yaşlarda evlendirilmesi sonucu düşük yaş farkı olarak da yansıyabilmektedir. Bunun bir sonucu da veliler arası yaş farkının

yüksek olmasını sağlamaktadır. Her halükarda bu örnekler sınıf öğretmenlerinin öğrenci davranışlarını yorumlarken bu farkı da bilmeleri gereken bir husus olarak ortaya çıkarmaktadır.

Başarılı ve Başarısız Öğrencinin Aile Yapısının Nasıl Olduğuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “*Başarılı ve başarısız öğrencinin aile yapısı nasıldır?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt probleme ilişkin verilen cevaplar, “*başarılı öğrencinin aile yapısı*” ve “*başarısız öğrencinin aile yapısı*” şeklinde 2 temaya ayrılmış ve öğretmenlerin görüşleri Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13

Öğretmenlerin “Başarılı Ve Başarısız Öğrencinin Aile Yapısı Nasıldır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Aile Yapısı	f
	Eğitim düzeyi yüksek ve bilinçlidir	14
	Çekirdek aile yapısına sahiptir	6
	Öğrenciye sevgi gösterir ve onunla ilgilidir	18
Başarılı	Demokratik ve hoşgörülüdür	13
Öğrenci	Birlik-beraberlik huzur ortamı vardır	2
	Ekonomik durumu iyidir.	6
	Kardeşler arası ayrım yoktur eşitlikçidir	1
	Eğitim düzeyi düşük ve bilinçsizdir	14
	Kalabalık, geniş aile yapısına sahiptir	6
Başarısız	Öğrenciye ilgisizdir	18
Öğrenci	Baskıcı ve şiddete eğilimlidir	13
	Parçalanmış(uzakta çalışmakta veya ölmüştür) aile	2

yapısına sahiptir	6
Ekonomik durumu iyi değildir	1
Kardeşler arası cinsiyet ayrımı vardır	

Tablo 13'te görüldüğü gibi; “Başarılı ve başarısız öğrencinin aile yapısı nasıldır?” sorusuna (başarılı öğrencinin aile yapısı görüşü altında) öğretmenlerin 14’ü *eğitim düzeyi yüksek ve bilinçlidir*, 6’sı *çekirdek aile yapısına sahiptir*, 18’i *öğrenciye sevgi gösterir ve onunla ilgilidir*, 13’ü *demokratik ve hoşgörülüdür*, 2’si *birlik-beraberlik huzur ortamı vardır*, 6’sı *ekonomik durumu iyidir*, 1’i *kardeşler arası ayrım yoktur, eşitlikçidir*; (başarısız öğrencinin aile yapısı görüşü altında) 14’ü *eğitim düzeyi düşük ve bilinçsizdir*, 6’sı *geniş aile yapısına sahiptir*, 18’i *öğrenciye ilgisizdir*, 13’ü *baskıcı ve şiddet eğilimlidir*, 2’si *parçalanmış aile yapısına sahiptir*, 6’sı *ekonomik durumu iyi değildir*, 1’i *kardeşler arası cinsiyet ayrımı vardır* yanıtını vermiştir.

Tablo 13 incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre ailenin eğitim düzeyi yüksek ve bilinçli olması, öğrenciye sevgi gösteren ve onunla ilgili olması, demokratik ve hoşgörülü olması çocuğun başarısını arttırmakta olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö4: “Başarılı öğrencilerin mutlu ailelerden çıktığını düşünüyorum. Ailesinden sevgi, ilgi gören öğrenciler daha başarılı olmaktadır. Sınıftaki başarılı öğrencilere baktığımda ailelerinin ilgi gösterdiğini görmekteyim. Başarısız öğrencilerin ise ailesinde sıkıntılar olduğu anne babasından ilgi görmediklerini görmekteyim. Ayrıca çocuk sayısı çok olan geniş ailelerde de ilgi azdır.”

Ö5: “Başarılı öğrencimin ailesi kendisine uygun çalışma ortamı sağlayıp sağlık, kültür, eğitim yönünden tam gelişimini destekler. Örnek bir yaşam sergileyip somut örnek olur.

Başarısız öğrencide ise aile sorumsuzdur. Öğrencinin fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla dahi ilgilenmez. Yaşamının tüm sorumluluğunu öğrenciye bırakmıştır.”

Ö8: “Başarılı çocuklarımın ailesi genellikle daha demokratik bir tutuma sahip. Ailede anne baba ve çocuklar dışında yaşayan yok. Ekonomik durumları genellikle diğer öğrencilerime göre daha iyi. Kardeşler arası ayırım yapılmayan ailelerdir. Başarısız öğrencilerimin ailesi ise genellikle parçalanmış ya çok eşli ya da baba İstanbul’ a çalışmaya gitmiş durumdadır. Kardeşler arası cinsiyet ayrımı yapılmaktadır.”

Öğretmen veli iletişimi önemlidir. Özellikle örgün eğitimin ilk basamağı olan ilkokulda sınıf öğretmenlerinin veli iletişimleri daha değerlidir. Çünkü ileriki okul yaşamı için öğrencilerin aile özellikleri öğretmen tarafından yönlendirilebilir durumdadır.

Öğrencinin Başarısını Etkileyen Başlıca Ailevi Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Öğrencinin akademik başarısını etkileyen başlıca ailevi sorunlar nelerdir?” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt probleme ilişkin verilen cevaplar ve öğretmenlerin görüşleri Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14

Öğretmenlerin “Öğrencinin Akademik Başarısını Etkileyen Başlıca Ailevi Sorunlar Nelerdir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Başlıca Ailevi Sorunlar	f
Aile içi şiddet ve iletişim sorunları	17
İlgisiz ve duyarsız ebeveynler	7
Kalabalık aile yapısı	5
Sağlık durumu	2
Ebeveynlerden birinin eksik ya da uzakta olması	8
Eğitimsizlik	10
Kardeşler arası ayrımcılık	1
Çok kardeş sayısı	1
Maddi zorluklar	15
Çok eşlilik	4
Baskıcı tutum	5
Öğrenciye fazla sorumluluk yüklenmesi(ev, tarla işi vb.)	3
Kardeşler arası cinsiyet ayrımı	1
Kadına değer verilmemesi	1

Tablo 14’te görüldüğü gibi; “Öğrencinin akademik başarısını etkileyen başlıca ailevi sorunlar nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin 17 ‘si *aile içi şiddet ve iletişim sorunları*, 7’si *ilgisiz ve duyarsız ebeveynler*, 5’i *kalabalık aile yapısı*, 2’si *sağlık durumu*, 8’i *ebeveynlerden birinin eksik ya da uzakta olması*, 10’u *eğitimsizlik*, 1’ i *kardeşler arası ayrımcılık*, 1’i *çok kardeş sayısı*, 15’i *maddi zorluklar*, 4’ü *çok eşlilik*, 5’i *baskıcı tutum*, 3’ü *öğrenciye fazla*

sorumluluk yüklenmesi (ev, tarla işi vb.), 1'i kardeşler arası cinsiyet ayrımı ve 1'i de kadına değer verilmemesi yanıtını vermiştir.

Tablo 14 incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre en çok görülen ailevi sorunların aile içi şiddet ve iletişim sorunları olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö₁: “Öğrencilerin başlıca ailevi sorunları şunlardır; anne baba arasındaki çatışma, çok yüksek sayıdaki kardeş sayısı, aynı çatı altında birkaç ailenin yaşaması, ailenin çocukla ilgilenmek için vakit bulamamasıdır. Tüm bunlar öğrenciyi olumsuz etkilemekte ve başarısının düşmesine sebep olmaktadır.”

Ö₂: “Öğrencilerin başlıca ailevi sorunları aile içi şiddet, demokratik bir ortamın bulunmaması, çocuğa karşı ilgisiz davranan ebeveynler ve çok kalabalık olan geniş aile hayatındaki zorluklardır. Tüm bunlar öğrenciyi olumsuz etkilemekte ve başarısının düşmesine sebep olmaktadır.”

Ö₁₃: “Öğrencilerin başlıca ailevi sorunları çok eşlilik, ailenin ekonomik durumunun kötü olması, ailenin göç etmiş olması ve ailenin eğitimsiz veya düşük eğitim düzeyine sahip olmasıdır. Tüm bunlar öğrenciyi olumsuz etkilemekte ve başarısının düşmesine sebep olmaktadır.”

Ö₁₅: “Öğrencilerin başlıca ailevi sorunları; ailede ebeveynlerin ayrı veya uzak olması, anne ve babanın eğitim seviyesinin düşük olması, çok çocuğun olması ya da geniş aile olmasıdır. Tüm bunlar öğrenciyi olumsuz etkilemekte ve başarısının düşmesine sebep olmaktadır.”

Ö₂₅: “Başarıyı etkileyen başlıca ailevi sorunlar anne babanın hem birbirine hem öğrenciyeye karşı ilgisiz olması, öğrenciyi ve okulu önemsememesi ve maddi imkansızlıklardır. Tüm bunlar öğrenciyi olumsuz etkilemekte ve başarısının düşmesine sebep olmaktadır.”

Türkiye aile yapısı gereği, birbirine bağlı, dayanışmayı önemseyen, yaşı kaç olursa olsun çocukları için her türlü fedakarlığı yapan bir özellikler bütününe sahiptir. Bu açıdan sınıflardaki özellikle olumsuz öğrenci davranışlarının altında yatan sebeplerin başında ailelerinden kaynaklanan sorunlar gelmektedir. Bu yüzden özellikle temel eğitimde sınıf öğretmenlerinin önemi çok fazladır.

Ailelerin Veli Toplantılarına Katılımının Öğrencinin Başarısına Etkisine İlişkin

Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “*Ailelerin veli toplantılarına katılımı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt probleme ilişkin verilen cevaplar, “*olumlu etkilemektedir*” ve “*etkilememektedir*” şeklinde 2 temaya ayrılmış ve öğretmenlerin görüşleri Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15

Öğretmenlerin “Ailelerin Veli Toplantılarına Katılımı Öğrencinin Başarısını Nasıl Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Ailelerin Veli Toplantılarına Katılımı		f
	Çocuk ailenin kendisine önem verdiğini düşünüp çalışma konusunda kendisini sorumlu hisseder	15
Olumlu etkilemektedir	Veli öğretmenin tavsiyelerini dinleyerek çocuğa yardımcı olur	6
	Veli öğrenciden haberdardır, ihtiyaçlarını bilir ve ona göre tutum sergiler	6
Etkilememektedir	Öğrenciye bağlıdır aile ne kadar ilgili olursa olsun öğrencinin istek ve tutumuna bağlıdır.	2
	Öğrencinin bireysel faktörler daha etkilidir	1

Tablo 15'te sınıf öğretmenlerinin ailelerin veli toplantılarına katılımının öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerinin “*olumlu etkilemektedir*” (f:27) ve “*etkilememektedir*” (f:3) olarak 2 temaya ayrıldığı ve bu bağlamda ailenin veli toplantılarına katılımının öğrencinin başarısını olumlu etkilediği görülmektedir.

Tablo 15'te görüldüğü gibi; “Ailelerin veli toplantılarına katılımı öğrencinin başarısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna (olumlu etkilemektedir görüşü altında) öğretmenlerin 15'i *çocuk ailenin kendisine önem verdiğini düşünüp çalışma konusunda kendisini sorumlu hisseder, 6'sı veli öğretmenin tavsiyelerini dinleyerek çocuğa yardımcı olur, 6'sı veli öğrenciden haberdardır, ihtiyaçlarını bilir ve ona göre tutum sergiler;* (etkilememektedir görüşü altında) 2'si *öğrenciye bağlıdır aile ne kadar ilgili olursa olsun öğrencinin istek ve tutumuna bağlıdır* ve 1'i de *bireysel faktörler zeka vb. daha etkilidir* yanıtını vermiştir.

Tablo 15 incelendiğinde ailenin veli toplantılarına katılımının öğrencinin akademik başarısını olumlu etkilediği söylenebilir. Öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre veli toplantılarına katılımı çocuk ailenin kendisine önem verildiğini düşünüp çalışma konusunda kendisini sorumlu hissedeceğinden öğrencinin akademik başarısının olumlu etkilendiği olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö₆: “*Veli toplantılarına katılan anne babalar çocuklarına daha ilgili ebeveyn olurlarken, toplantıya katılmayan veliler çocuktan bir haberdir. Toplantıya katılan ailedeki çocuklar kendisine değer verildiğini düşünüp çalışma konusunda aileye karşı kendini sorumlu hisseder. Böylece başarılı olmaya çabalamış olur. Bunlardan dolayı ailenin toplantıya katılması çocuğun başarısını olumlu yönde etkiler.*”

Ö₁₈: “*Velisi toplantıya katılan öğrenciler başarı durumu düşük olsa bile velisi tarafından uyarılarak durumu düzeltilebilir. Toplantıya katılmayan öğrencilerin ise*

durumundan ailenin haberdar olmayacağı için başarı düzeyi düşebilir. Bu yüzden ailenin veli toplantılarına katılması önemlidir ve çocuğun başarısına olumlu etkisi vardır.”

Ö29: *“Veli toplantılarına katılan aile öğrenciden haberdardır. Öğrencinin eksiklerini, ihtiyaçlarını bilir ve buna göre tutum sergiler. Ayrıca toplantıya katılan veli öğretmenle iletişim halinde olacağından öğretmen ve işbirliği kolaylaşır ve öğrencinin başarısı arttırılabilir. Bu sebeple ailenin veli toplantılarına katılması öğrenci başarısı açısından önem teşkil eder ve başarıyı olumlu yönde etkiler.”*

Ülkemizde veli-öğretmen iletişiminin en doğal ve rutin yoludur veli toplantıları. Bakanlığın belirlediği tarihlerde ya da öğretmen inisiyatifi ile gerekli durumlarda yapılan toplantılara katılım çok önemlidir.

Veli Toplantılarına Katılımın Nasıl Arttırılabileceğine İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi *“Veli toplantılarına katılımın arttırılması nasıl sağlanabilir?”* sorusundan oluşmaktadır. Bu alt probleme ilişkin verilen cevaplar ve öğretmenlerin görüşleri Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16

Öğretmenlerin “Veli Toplantılarına Katılımın Arttırılması Nasıl Sağlanabilir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

Veli Toplantısına Katılımın Arttırılması İçin	f
Aileler toplantıların öğrenci başarısını olumlu etkilediği konusunda bilgilendirilmeli	7
Öğretmen aile iletişimi arttırılmalı	8
Toplantıya katılmayan velilere ev ziyaretinde bulunulmalı	6
Aile katılımlı etkinlikler yapılmalı	3
Para vb. şeylerle katılım teşvik edilmeli	2
Eğitim süreci velilerle birlikte planlamalı	3

Tablo 16’da görüldüğü gibi; “Veli toplantılarına katılımın artırılması nasıl sağlanabilir?” sorusuna öğretmenlerin 7’si *aileler toplantılarının öğrenci başarısını olumlu etkilediği konusunda bilgilendirilmeli*, 8’i *öğretmen aile iletişimi artırılmalı*, 6’sı *toplantıya katılmayan velilere ev ziyaretinde bulunulmalı*, 3’ü *aile katılımlı etkinlikler yapılmalı*, 2’si *para vb. şeylerle katılım teşvik edilmeli* ve 3’ü *eğitim süreci veli ile birlikte planlanmalı* yanıtını vermiştir.

Tablo 16 incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun görüşüne göre toplantılara veli katılımının artırılması için öğretmen aile iletişimi artırılmalı, veliler bilgilendirilmeli ve ev ziyaretleri göz ardı edilmemelidir sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö₁₄: “*Veli toplantılarına katılımın artırılması için ailelerin amaçtan haberdar edilmesi gerekir. Toplantılara katılmasının öğrencinin başarısını arttıracığı yönünde bilgi verilmelidir. Bu bağlamda katılımın artacağı yönünde ve velilerin bilinçlenerek öğrenciye yararlı hale geleceği düşüncesindeyim.*”

Ö₁₆: “*Veli toplantılarına katılımın artırılması için öğretmen ile veli iletişimi artırılmalıdır. Böylelikle öğretmen öğrenciyi ve aileyi yakından tanıyıp ona göre bir yol izler ve öğrenci başarısının artmasını sağlar. Öğretmen öğrenciyle ilgili olduğu kadar veliyle de ilgi ve iletişim içinde olursa veli ile işbirliği sağlanabilir.*”

Ö₂₁: “*Veli toplantılarına katılımın artırılması için toplantıya katılmayan velilere ev ziyaretlerinde bulunulmalıdır. Böylelikle veli öğrencinin durumundan haberdar olur ve öğretmenle bir bağ kurmuş olur. Bu durum da sonraki veli toplantısına ailenin de katılmasını sağlar.*”

Ö₂₅: “*Veli toplantılarına katılımın artırılması için okulda dersler dışında aile katılımlı sosyal etkinliklerle sağlanabilir. Böylece veli okula alıştırmış ve okula karşı olumsuz bir yargısı varsa bu yargı ortadan kaldırılmış olur. Aynı zamanda öğretmenle ve öğrenciyle yan*

yana vakit geçirdiği için ikisini de yakından tanıma fırsatına sahip olur. Öğretmen anneler günü babalar günü gibi zamanlarda etkinlikler düzenleyerek velilerle kaynaşabilir.”

Ö9: “Veli toplantılarına katılımın artırılması velinin para vb. şeylerle teşvik edilmesiyle sağlanabilir. Veli toplantıya katılmasının karşılığını somut bir şekilde alacağı için toplantılara katılma konusunda motive edilmiş olunur. Dolayısıyla da öğrenciye karşı daha ilgili hale gelen veli öğrencinin başarısını arttırmak için de bir çaba içine girerek öğrenciyi de motive eder.”

Teknolojinin hızlı ve amansız değişimi, birçok alanı olduğu gibi eğitimi de etkilemektedir. Öğretmenler artık teknoloji sayesinde özellikle internet teknolojisi sayesinde akıllı telefon ve bilgisayar aracılığıyla toplantılara gerek kalmadan sürekli velilerle iletişim kurulmaktadır. Bu da çocukların eğitiminin takibi açısından veliler için, sınıftaki başarı ve kalıcı öğrenmeyi arttırmak için de öğretmenler için çok önemlidir.

Ailenin Öğrencinin Başarısını Arttırabilmesi İçin Okul Yönetimi Ve Öğretmenlerin Yapabileceklerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “*Ailenin çocuğun başarısını arttırabilmesi için okul yönetimi ve öğretmenler neler yapabilir?*” sorusundan oluşmaktadır. Bu alt probleme ilişkin verilen cevaplar, “*okul yönetiminin yapabilecekleri*” ve “*öğretmenlerin yapabilecekleri*” şeklinde 2 temaya ayrılmış ve öğretmenlerin görüşleri Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17

Öğretmenlerin “Ailenin Çocuğun Başarısını Arttırabilmesi İçin Okul Yönetimi Ve Öğretmenler Neler Yapabilir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar Ve Frekans Dağılımları.

	Ailenin Öğrencinin Başarısını Arttırabilmesi İçin	f
	Velilere bilgilendirme seminerleri düzenlemek	13
Okul	Öğretmene velilerle işbirliği içinde olacağı baskı olmayan bir ortam yaratmak	2
Yönetimi	Eğitim yılını veli ve öğretmenlerle birlikte planlamak ve öğrencilere ders dışı etkinlik alanları sunmak	15
Öğretmenler	Sık sık veli ziyaretleri yapmak	7
	Her öğrenciyi ve veliyi ayrı ayrı yakından tanıyıp sevgi ile yaklaşmak	3
	Eğitim süreci birlikte planlanmalı ders dışında sosyal etkinlik ve toplumsal çalışmalar gibi aktivitelere yer vermek	6
	Sürekli iletişim içinde olup irtibatı kesmeden öğretmen işbirliğini sağlamak	14

Tablo 17’de görüldüğü gibi; “Ailenin çocuğun başarısını arttırabilmesi için okul yönetimi ve öğretmenler neler yapabilir?” sorusuna (okul yönetiminin yapabilecekleri görüşü altında) öğretmenlerin 13’ü *velilere bilgilendirme seminerleri düzenlemek*, 2’si *öğretmene velilerle işbirliği içinde olacağı baskı olmayan bir ortam yaratmak*, 15’i *eğitim yılını veli ve öğretmenlerle birlikte planlamak ve öğrencilere ders dışı sosyal etkinlik alanları sunmak*;

(öğretmenlerin yapabilecekleri görüşü altında) 7 ‘si sık sık veli ziyaretleri yapmak, 3’ü her öğrenciyi ve veliyi ayrı ayrı yakından tanıyıp sevgi ile yaklaşmak, 6’sı eğitim süreci birlikte planlanmalı ders dışında sosyal etkinlik ve toplumsal çalışmalar gibi aktivitelere yer vermek, 14’ü sürekli iletişim içinde olup irtibatı kesmeden öğretmen işbirliğini sağlamak yanıtını vermiştir. Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verilecek olunursa:

Ö6: “Ailenin çocuğunun başarısını arttırabilmesi için; okul yönetimi öğretmene baskı olmayan ve okul aile işbirliğinin sağlıklı yürütülebileceği bir ortam sağlamalıdır. Öğretmen ise her bir öğrenciyi ayrı ayrı tanımalı, öğrencinin ve ailenin beklentilerini bilmelidir. Eğitim sürecini ona göre planlamalıdır.”

Ö8: “Ailenin çocuğunun başarısını arttırabilmesi için; okul yönetimi sene başında velilere eğitim süreciyle ilgili bilgilendirme seminerleri vermeli ve süreci aile ile birlikte planlamalıdır. Öğretmen ise eğitim yılını veli ile birlikte planlamalı ve veli katımlı etkinliklere yer vermelidir.”

Ö13: “Ailenin çocuğunun başarısını arttırabilmesi için; okul yönetimi veli ve öğrencilerin beraber yararlanabileceği sosyal etkinlik alanları oluşturarak okulu öğrenciler için severek gelecekleri bir yer haline getirmelidir. Öğretmen ise veli ile sürekli iletişim halinde olmalı ve çocuğun sorunlarını ortaya çıkmadan engellemelidir. Veli ile işbirliği içinde olmalıdır.”

Ö22: “Ailenin çocuğunun başarısını arttırabilmesi için; öğretmen ev ziyaretlerinde bulunmalı öğrencinin ortamını ve ailesini yakından görmelidir. Böylece öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını daha kolay tespit eden öğretmen öğrenciye nasıl davranacağı konusunda daha bilinçli olur. Okul yönetimi ise veli ve öğrenci için sosyal etkinlik ortamları oluşturarak okulu öğrenciler için severek gelecekleri bir yer haline getirmelidir.”

Elde edilen bulgular ışığında ailenin pek çok yönden öğrenci başarısını etkilediği ve okul-öğretmen-aile işbirliği sağlanarak öğrenci başarısını artırmak adına öğretmenlerin çeşitli önerilerde buldukları söylenebilir.

Bölüm V:Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde göreve yeni başlayan sınıf öğretmenleri ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgulara bağlı olarak tartışma, ulaşılan sonuç ve sunulan öneriler yer almaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

Parçalanmış aile yapısına sahip olan çocukların akademik başarılarının diğerlerine göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebepleri ailede yaşayan çocukların düzenli bir hayatı ve çalışma ortamı olmaması, devamsızlık sorunu yaşayıp derslerinde geri kalması, ailevi sorunlarından dolayı derse konsantre olamaması, kendini eksik ve yetersiz hissetmesi ve uyum sorunu yaşaması şeklinde görülmüştür.

Eğitim durumu iyi olan ailelerin öğrencilerine derslerde yardımcı olması onların başarısını artırıcı yönde etki ettiği; ekonomik durumu iyi olan ailelerin öğrencilere pek çok olanak sunması açısından başarılarını arttırdığı görülmüştür. Eğitim durumu iyi olan ailedeki öğrencinin eksiklerini tamamladığı ve ailenin iyi bir rehber olması nedeniyle özgüveninin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ailede yaşayan kişi sayısına göre geniş ailede yaşayan öğrencilerin çalışma ortamının olmayışı ve ilginin daha az olması sebebiyle çekirdek ailedekilere göre daha düşük başarı gösterdikleri tespit edilmiştir. Aynı zamanda azalan ilginin öğrencinin daha özgüvensiz olmasına sebep olduğu görülmüştür.

Ailesi göç etmiş olan bir öğrencinin uyum sorunu yaşayacağı, yeni bir kültüre zor adapte olacağı ve arkadaşları ile iletişim sorunları yaşayacağı sebebiyle daha düşük başarı gösterdiği ifade edilmiştir.

Yerleşim yerine göre kırsalda yaşayan öğrencinin, olanakların kenttekine göre yetersiz olması sebebiyle daha düşük başarı gösterdiğinin düşünüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Çok eşli aile yapısının öğrenciyi psikolojik yönden olumsuz etkileyerek başarısının düşmesine sebep olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda çocuklar arası ayrımcılık ve kıskançlıklar olacağının da düşünüldüğü görülmüştür.

Öğrencinin sahip olduğu kardeş sayısının fazla olması maddi ve manevi yetersizliklere sebep olup öğrencinin başarısını düşürdüğü görülmüştür. Kardeş sayısı çok olan öğrenciye düşen bireysel alan daha az olmakta ve ihtiyaçlarını karşılamaındaki bütçe de o oranda azalmaktadır.

Öğrencinin başarısının kardeşleri içindeki yaş durumuna göre de değiştiği gözlenmektedir. Kardeşleri içinde en büyük olan öğrencinin sorumluluklarının daha fazla olduğu derse ayıracağı vaktin azaldığı ve başarısının düşük olacağı tespit edilmiştir. Kardeşleri içinde en küçük olan öğrenciyle daha fazla ilgilenildiği ve sorumluluğunun daha az olduğu gözlemlenmiştir.

Öğrencinin ebeveynleri arasındaki yaş farkı arttıkça öğrenciyle anlaşmaları zorlaştığı ve kuşak çatışması yaşandığı görülmüş ve öğrencinin başarısını olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Çocuğun yaşı küçük olan ebeveyne yakınken diğer ebeveynde uzak kaldığı tespit edilmiştir.

Başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin ailelerinin; demokratik tutuma sahip, ekonomik durumu ve eğitim durumu yüksek, çocuk sayısı az ve çekirdek aile yapısında olduğu tespit edilmiştir. Başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin ailelerinin ise; baskıcı tutuma sahip, şiddet eğilimi olan, ekonomik durumu ve eğitim durumu düşük, çocuk sayısı fazla ve geniş aile yapısında olduğu görülmüştür.

Veli toplantılarına velinin katılımı çocuğuna değerli olduğunu hissettirmektedir. Çocukta önem verildiği izlenimini oluşmakta ve çocuğun ders çalışma konusunda kendisini sorumlu görmesini sağlamaktadır. Veli toplantılarına katılmanın ve öğretmenlerle iletişim içinde olmanın çocuğun başarısını artıracakı görülmüştür.

Veli toplantılarına katılımın artırılması için; ailesinin çocuğun başarısını arttırabilmesi için okul yönetimi ve öğretmenin neler yapabileceklerine dair önerilere ulaşılmıştır.

Bu çalışma, aile faktörünün öğrencinin akademik başarısı üzerindeki etkisinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçla aile faktörünün öğrencinin akademik başarısına etkisi görüşme yöntemiyle incelenmiştir. Öğretmenlere yapılan görüşmede açık uçlu sorular sorulmuş ve öğretmenlerin yanıtlamaları istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre aile faktörünün pek çok yönden öğrenci başarısını etkilediği görülmüştür.

Araştırmadaki sonuçlardan birisi parçalanmış aile yapısına sahip olan çocukların akademik başarılarının diğerlerine göre daha düşük olduğudur. Parçalanmış ailelerin çocuklarında davranış bozuklukları ve suç işleme eğilimleri artabilmektedir. Yavuzer (2010)' in hükümlü gençler üzerinde yapmış olduğu bir araştırmada, suçlu gençlerin %22'sinin parçalanmış ailelerden çıktıkları tespit edilmiştir.

Diğer yandan ebeveynlerin ayrı yaşaması, boşanması veya ölümü, çocuk üzerinde yıkıcı travmalara sebep olabilir. Bu durumun ise öğrencinin okul ve ders başarısına yansıdığı ve bunların en başında, boşanma faktörünün öğrencinin okul başarısını olumsuz etkilediği söylenebilir. Çocuğun çeşitli nedenlerle anne veya babasından mahrum kalması sonucu çocuklarda bedensel ve ruhsal bozukluklar, çevreye uyum sağlamada, öğrenme ve kurallara uymada zorlandıkları görülmektedir. Bu konuda yapılan araştırma sonuçlarına göre, anne babası boşanmış bir çocuğun, ileriki yıllarda içine kapanık olma ihtimali daha yüksektir (Rousseau, 1961; Morgan, 1989).

Bir diğer araştırma sonucu ise ailenin eğitim düzeyi ve ekonomik durumunun kötü olmasının öğrencinin başarısını olumsuz etkilediği yönündedir. Araştırma bu yönden ve başka birkaç yönden akıcı'nın (2006) yapmış olduğu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Güney (2009) ise araştırmasında; eğitimi ailelerin, ortalama aylık geliri fazla olan, evdeki kişi sayısı az olan, öğrencilerine çalışma odası sağlayan ve huzurlu bir aile ortamı bulunan ailelerin öğrencileri düşük başarı grubuna oranla yüksek başarı grubunda yer aldıkları gibi sonuçlara ulaşmıştır. Bu anlamda araştırmayla pek çok yönden benzerlik göstermektedir.

Diğer taraftan, ailenin ortamı, aile içi ilişkiler ve ebeveyn tutumları da ğrenci başarısında önemli derecede etkilidir. Dam'ın (2008) yaptığı araştırmaya göre, ailevi bir sorunu olduğu belirlenen ve herhangi bir sorunu olmadığını belirten toplam 284 ğrenci ve aileleriyle yapmış olduğu araştırmasının sonucunda ailenin çocuğun okul başarısını etkilediğine ulaşmıştır. Ailevi sorunları bulunan öğrencilerin okul başarılarının, ailevi bir sorunu bulunmayan ve ailesinden destek alan öğrencilerin okul başarılarından daha düşük olduğu sonucunu elde etmiştir.

Gümüş, Kurt, Ermurat ve rbay'ın (2011) ana-baba tutumu ve okul başarısına etkisini tespit etmek için yapmış oldukları bir araştırma da yer almaktadır. Bu araştırmada 150 ğrenci seçilmiş ve onlara 49 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Araştırmadaki bulgulara göre, öğrencilerden %80' ini ailenin eğitime etkisinin olduğunu, kalan %20' sinin ise ailenin eğitime etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Düzgün'n (1995) ana-baba tutumlarının çocukların psikolojik belirtilerini ne lde ve nasıl belirlediğiyle ilgili Erzurum il merkezinde bulunan altı lisenin ikinci sınıfında okuyan öğrenciler ile yaptığı araştırmada, anne-baba tutumlarının çocukların ruhsal durumları üzerinde oldukça önemli etkiye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Billings ve Moos'a (1982) göre, aile ilişkilerinin niteliği ve çevresel baskı depresyonda etkili olabilmektedir. Bu yüzden depresyona uğrayan bir öğrencinin de okul başarısının düşük olması kaçınılmazdır.

Sorgun Rehberlik Araştırma Merkezi'nin ilçe genelinde yaptığı araştırma sonucuna göre, öğrenciler başarısızlık nedenleri ile ilgili olarak, birinci sırada “evde bir çalışma odam yok” diye belirtmişlerdir. Bu maddeyi sırasıyla da “eve sürekli misafir gelmesinden, aile içi huzursuzluktan, anne-babamın ayrılmasından, ailemden ayrı oluşumdan vb.” belirtmişlerdir (Soydaş ve Bayraktar, 2006:8). Bu sonuçlar, araştırmada elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir.

Coopersmith (1967) anne-baba çocuk ilişkisini “Benlik Saygısı Ölçeği”ni kullanarak 8 yıl boyunca incelemiştir. Çocukta yüksek benlik saygısı ile ebeveyn tutumu arasında bir ilişki olduğu, demokratik ebeveyn çocuklarının daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları ve okul başarılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da araştırmadaki ailenin tutumu ile ilgili bulguyla benzerlik göstermektedir.

Araştırma konusuyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Değişik araştırmalar (Assadi ve diğerleri, 2007; Sar ve Wulff, 2003; Pelco ve diğerleri, 2000; Plucher, 1998; akt: Uğurlu, 2014) öğrenci başarısının aile okul ilişkilerine bağlı olarak değişiklik gösterdiğini, ailelerin ilgi ve beklentilerinin öğrencinin beklenti düzeyini arttırarak daha başarılı bir öğrenci olmasını sağladığını ortaya koymaktadır.

Yavuzer'in (2010) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre ise başarılı olan öğrenciler başarılarında en başta kendi çalışmalarının etkili olduğunu söyleyerek yardımcı faktörler olarak da önemlilik sırasına göre aile, okul ve sosyal faktörleri belirtmişlerdir. Başarısız öğrencilerin büyük çoğunluğunun ise başarısızlık nedenlerinde ilk sıraya aileyi koydukları görülmüştür.

Öneriler

Çocuklar toplumların geleceğe yaptığı yatırımlardır. Toplumun ilerideki doktor, mühendis ve öğretmenleridir. Geleceğe şekil verecek mimarlar olmaları açısından eğitimleri de son derece önemlidir.

Ailesi de bu mimarların ilk tanıştığı ve onları şekillendiren en küçük kurumdur. Eğitimine ilk ailede başlayan çocuk, ailesinden pek çok konuda etkilenmektedir. Ailenin çocuğun hayatındaki yeri çok önemli ve değişmezdir. Toplumun en küçük parçası olmasına rağmen toplum için en büyük öneme sahiptir.

Toplumda yaşanan değişime uyum sağlamada, en çok önem verilmesi gereken konu eğitimidir. Çünkü ne sanayide ne de başka sektörde istenilen hedeflere varmak, nitelikli insan gücü olmadığı sürece mümkün değildir. Geleceğin nitelikli insan gücünü de okul başarısı yüksek öğrenciler oluşturur.

Etkileşim içinde olan bir varlık olarak insan, zihinsel ve zihinsel olmayan etmenlerden etkilenmektedir. Bu nedenle aile içi ilişkilere katkı sağlamakta olan kültürümüzü ve değerlerimizi korumalı, canlandırmalıyız.

Eğitimde okul kadar ailenin de önemli yeri olduğuna dikkat çeken ve ailenin eğitim sürecine istekli bir şekilde katılmasını sağlayan çalışmalar yapılmalıdır. Aile eğitim faaliyetlerinin içine katılmalıdır.

Sonuçlara göre parçalanmış aile yapısına sahip öğrenciler daha düşük başarı grubunda yer almaktadır. Rehberlik servisi tarafından öğrencinin bu eksikliği tamamlayıcı çalışmalar ve düzenli ders çalışma programları planlanabilir.

Eğitim durumu iyi olmayan ailelerin öğrencilerine derslerde yardımcı olamaması onların başarısını olumsuz etkilemektedir. Bu yönde aileler için okulda okuma yazma kursları ya da kütüphaneden faydalandırılarak aileler daha bilinçli hale getirilebilir. Öğrenciler için ise okulda iyileştirme ve yetiştirme kursları açılabilir.

Ekonomik durumu iyi olmayan ailelerin öğrencilere pek çok olanak sunması açısından başarılarını olumsuz etkilediği görülmüştür. Bu durumun olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için aileye maddi kazanç sağlayacak nitelikte kurslar açılabilir ya da öğrencilere burs imkanları sunulabilir.

Ailede yaşayan kişi sayısına göre geniş ailede yaşayan öğrencilerin çalışma ortamının olmayışı ve ilginin daha az olması sebebiyle çekirdek ailedekilere göre daha düşük başarı gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda okulda öğrencilere çalışma alanları sunulabilir ve ya ders saatleri dışında vakit geçirebilecekleri bireysel alanlar sunulabilir.

Ailesi göç etmiş olan bir öğrencinin uyum sorunu yaşayacağı, yeni bir kültüre zor adapte olacağı ve arkadaşları ile iletişim sorunları yaşayacağı sebebiyle daha düşük başarı gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu durumu telafi etmek için rehberlik servisi tarafından çeşitli çalışmalar yapılabilir.

Yerleşim yerine göre kırsalda yaşayan öğrencinin, olanaklarının yetersiz olması sebebiyle daha düşük başarı düzeyinde yer aldığı görülmüştür. Bunu düzeltmek için fırsat ve imkan eşitliği kapsamında yapılan çalışmalar arttırılmalı ve kırsaldaki çocukların kentte yaşayanlarla eşit imkanlara sahip olması sağlanmalıdır.

Çok eşli aile yapısının öğrenciyi psikolojik yönden olumsuz etkileyerek başarısının düşmesine sebep olduğuna ulaşıp bunun önüne geçmek için önce rehberlik servisleri tarafından aileler ve öğrenciler bilinçlendirilmelidir.

Öğrencinin sahip olduğu kardeş sayısının fazla olması maddi ve manevi yetersizliklere sebebiyet vererek öğrencinin başarısını düşürmekte olup bunun telafisi için aileler bilinçlendirilebilir, çocuklara okulda çalışma alanları ya da kurslar açılabilir ve ya öğrencilere burs imkanı sağlanabilir.

Öğrencinin kardeşleri içinde en büyük olan öğrencinin sorumluluklarının daha fazla olduğu derse ayıracağı vaktin azaldığı ve başarısının düştüğü görülmüş olup bunun telafisi için aile bilinçlendirilmeli ve en büyük kardeşin ailedeki sorumluluklarının azaltılması dersler vakit ayırması sağlanmalıdır.

Öğrencinin ebeveynleri arasındaki yaş farkının fazla olması öğrencinin başarısını olumsuz yönde etkilemekte olup bunun için öncelikle anne baba konu ile ilgili bilinçlendirilmeli, yapması gerekenler uygun dille ebeveynlere anlatılmalıdır. Sonrasında ise bu olumsuzluğun azalması için o bölgede bu tür evlilikler hakkında halkın bilinçlenmesi sağlanmalıdır. Velilere aile içi iletişim kursları da verilebilir.

Başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin ailelerinin baskıcı tutuma sahip, şiddet eğilimli olduğu görülmüştür. Bu durumun düzeltilebilmesi için öncelikle aileler rehberlik servisi tarafından bilgilendirilmeli, anne babaya nasıl davranmaları gerektiği anlatılmalı ve tutumlarına devam etmemeleri için sürekli iletişim halinde olunmalıdır.

Veli toplantılarına velinin katılımı çocuğuna değerli olduğunu hissettirmektedir. Çocukta önem verildiği izlenimini oluşmakta ve çocuğun ders çalışma konusunda kendisini sorumlu görmesini sağlamaktadır. Veli toplantılarına katılmanın ve öğretmenlerle iletişim içinde olmanın çocuğun başarısını artıracığı görülmüştür. Aileler mutlaka veli toplantılarına katılmalı ve bu toplantılarda çocuklarla ilgili bilgiler öğretmenlerden alınmalı ve sonuçlarına göre öğrenciye rehberlik edilmelidir.

Veli toplantılarına katılımın artırılmasına ilişkin öneriler şunlardır; aileler toplantıların öğrenci başarısını olumlu etkilediği konusunda bilgilendirilmesi, öğretmen aile iletişiminin artırılması, toplantıya katılmayan velilere ev ziyaretinde bulunulması, aile katılımlı etkinlikler yapılması, eğitim sürecinin velilerle birlikte planlamasıdır. Ayrıca bayram, anma töreni gibi faaliyetlerin hazırlanması ve uygulanması sürecine ailelerin katılmaları sağlanmalıdır.

Ailenin öğrencinin başarısını arttırabilmesi için okul yönetiminin yapması gerekenler yönündeki öneriler; velilere bilgilendirme seminerleri düzenlemek, öğretmene velilerle işbirliği içinde olacağı baskı olmayan bir ortam yaratmak, eğitim yılını veli ve öğretmenlerle birlikte planlamak ve öğrencilere ders dışı etkinlik alanları sunmaktır.

Ailenin öğrencinin başarısını arttırabilmesi için öğretmenin yapması gerekenler yönündeki öneriler; sık sık veli ziyaretleri yapmak, her öğrenciyi ve veliyi ayrı ayrı yakından tanıyıp sevgi ile yaklaşmak, eğitim sürecini birlikte planlamak, ders dışında sosyal etkinlik ve toplumsal çalışmalar gibi aktivitelere yer vermek, sürekli iletişim içinde olup irtibatı kesmeden aile öğretmen işbirliğini sağlamaktır.

Okulun yaşamla bağlantı noktası olan ailenin eğitim ilgili olduğu ve eğitimin evde de devam ettiği oranda okul yaşamla bütünleşebilir. Okulların toplumdan uzaklaşmaması, kopmaması için aile ile ilişkileri çok önemlidir. Dolayısıyla okul yönetimi, iletişim sürecine faydalı, eğitime zenginlik katan bir olgu olarak bakmalı, bu sürecin sağlıklı şekilde yürütmesine önem vermelidir.

Okul müdürleri ailenin de eğitim faaliyetlerine katılabilmesi için velilerin okulda yapılan faaliyetler hakkında bilgilendirmesi için çeşitli yollar izlemelidir. Eğitim yılı içerisinde yapılan etkinliklerin yer aldığı bir sergi okul ile aile iletişiminin canlanması açısından önem teşkil etmektedir.

Velilerle sıklıkla görüşülerek ya da onlara anketler uygulayarak, onların okuldan beklentileri öğrenilmeli ve bunlar karşılanmaya çalışmalıdır. Okulda uygulanan eğitim programları hakkında veliler bilgilendirilmeli ve onların da bu doğrultuda hareket etmesini sağlanmalıdır. Veliler okuldaki sosyal faaliyetlerden haberdar edilmeli, çeşitli etkinlikler için okula davet etmelidirler.

Okul yöneticilerine okul aile işbirliğini pratikte sağlayabilmeleri için halkla ilişkiler ve okul-veli ilişkileri konusunda hizmet içi seminerler verilmelidir. Okul yöneticiliği görevine yeni başlayan öğretmenlerinse bu alanda bir hizmet öncesi bir eğitim almaları sağlanmalıdır.

Okul aile işbirliği için teoride kalan Okul-Aile Birliği Yönetmeliği pratikte uygulanmalıdır. Okul-aile işbirliğinin gerçekleşebilmesi velilerin bu konuda bilgilendirilmesi ve süreçte aktif rol alması ile ilgilidir. Bunun için çeşitli etkinliklerle veliler okula yakınlaştırılmalı ve aile okul işbirliği sürecinde yazılı veya sözlü olarak bilinçlendirilmelidir.

Ev ziyaretleri ile okul-aile ilişkilerinin olumlu yönde gelişimi sağlanarak aile ve öğrenci daha yakından tanınmalıdır. Bu konuda öğretmenlerin gerekli çabayı göstermesi, ailelerin de öğretmenlerin yapacağı veli ziyaretlerine açık olması önerilir.

Bu araştırma, il merkezine uzak ve imkanların yetersiz olduğu bir bölgedeki ilkokullarda görev yapan öğretmenlerden oluşan bir çalışma grubu üzerinde yapılmıştır. Ailenin öğrencinin akademik başarısına etkisi konusunda araştırma yapacaklara elde edilen bulgulardan genel bir sonuca ulaşmak için aynı araştırmanın il merkezindeki okullarda da yapılması ve elde edilen bulguların karşılaştırılması faydalı olacaktır. Ayrıca araştırmada her açıdan etkisi incelenmeye çalışılan aile faktörünü belli açılardan ele almak kolaylık sağlayacak ve daha derinlemesine incelenmesine olanak verecektir.

Kaynakça

- Ağca, H. (2012). *Ailede eğitim*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- ASAGEM (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Genel Müdürlüğü) (1997). *Örf ve Adetlerimiz*, Ankara.
- Ataç, F. (2003). *Öğretmen için öğrenci psikolojisi önce ruhsal eğitim*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Atayeter, H. (2004). *İlköğretim okullarında okul aile işbirliği* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Aziz, H. (2001). *İlköğretim okulu öğrencilerinin başarısında aile faktörü* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Başaran, E. (1993). *Türkiye eğitim sistemi*. Ankara: Gül.
- Başaran, E. (1997). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Yargıcı.
- Bilen, M. (2004). *Sağlıklı insan ilişkileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilgin, V. (1991). Yapısal Özellikleri İtibariyle Ailelerin Görünümü. Türkiye’de Aile Yıllığı, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Billings, A. G. & Moos R. H. (1982). Psychosocial theory and research on depression: An integrate framework and review. *Clinical Psychology Review*, 2, 213-237.
- Bulut, İ. (1993). Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi, Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.
- Bursalıoğlu, Z. (1996). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem.
- Canatan, K. (2009). Aile kavramının tanımı. K. Canatan & E. Yıldırım (Ed.), *Aile sosyolojisi içinde* (s. 59). İstanbul: Açılım Kitap.
- Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2011). *Aile sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.

- Cin, H. (1988). *İslam ve Osmanlı hukukunda evlenme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Coopersmith, S. (1967). *The Antecedent of Self-Esteem*. San Francisco: W.H. Freeman Company.
- Çakıcı, S. (2006). *Alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerinin, anne çocuk ilişkilerinin ve aile işlevlerinin anne – çocuk ilişkilerine etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, N. (2005). *Okul aile ilişkilerinde yaşanan sorunlar* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çiftçi A. ve Biçici İ.,(2005). *Aile Rehberi*. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Dam, H. (2008).*Öğrencinin okul başarısında aile faktörü, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (14), 75-99.
- Demir, M. K.ve Arı, E. (2013). *Öğretmen sorunları – Çanakkale ili örneği*. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 107-126.
- Dikeçligil, B. (1995). Türk toplumunun aile tipleri. Yüzyıl Biterken Cumhuriyet Dönemi Türk Ansiklopedisi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Doğru, T. (2004). *Okul-öğretmen-aile işbirliğinin sınıf yönetimine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Dönmezer, S. (1984). *Sosyoloji*. Ankara: Savaş Yayınları.
- DPT., (2001). “Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Aile Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, Yayın No.2562, Ankara.

- Düzgün, Ş. (1995). *Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana- baba tutumları arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ergün, M. (1992), *Eğitim ve Toplum*, Eğitim sosyolojisine giriş, 2. Baskı. Ocak Yayınları.
- Eröz, M.(1982). *İktisat sosyolojisine başlangıç*, İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Fındıkoğlu, Z.F. (1972). *Türk aile sosyolojisi, Refii Şükrü Şuvla'ya Armağan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Gökçe, B. (1976). “aile ve aile tipleri üzerine bir inceleme”. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8, 46-67.
- Gül, E. (2007). *Eğitimde çocuk başarısı için okul-aile işbirliği* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gümüş, İ., Kurt, M., Ermurat, D. G. ve Örbay, E. F. (2011). Anne-baba tutumu ve okul başarısına etkisi. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(47), 423-442.
- Güney, A. (2009). *İlköğretim okulu öğrencilerinin akademik başarıları ile algılanan aile yapısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güven, S. (1991). *Aile yaşam dönemlerinin ve özelliklerinin ev idaresi ilkeleri yönünden incelenmesi* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karaman, F. (2007). *2004 Sosyal Bilgiler öğretim programı uygulamalarında okul-aile işbirliği düzeyi (Tokat örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Karasar, N. (2005), *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kasapoğlu, A. (1993), *Aile Yapısı Ve Demografik Özellikler, Gecekonduarda Aileler Arası Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyonlara Dönüşümü*, Ankara: Başbakanlık Kadın Ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.
- Kıray, M. (1999). *Toplumsal Yapı Ve Toplumsal Değişme*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kocacık, F. (1990). *Sivas'ta Kentsel Aile, Aile yazıları 1*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Kuzgun, Y. (1971). *Ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi* (Basılmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB (2011). *Aile Yapısı*. Ankara.
- Miles, M.B., and Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.), California: Sage Publications.
- Morgan, T. C. (1989). *Psikolojiye giriş ders kitabı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Nirun, N. (1994). *Sistemik Sosyoloji Yönünden Aile Ve Kültür*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını Sayı:73.
- Oğan, M. (2000). *Okul, okul- aile birliği ile ana babanın ve velilerin eğitim beklentisi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Oktay, A. (1989). Okul öncesi dönemde çocuğun temel uğraşı oyun. *Pembe Bağcık Dergisi* Özel Sayısı, 10-11
- Onuk, Ö. (2007). *Müzik öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin öğretmenliğe güdülenmeleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Özatça, A. (2009). *Ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlığın yordayıcısı olarak aile işlevleri* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özen, S. (1994). *Gecekondu ailelerinde bireyler arası etkileşim*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Öztürk, İ. (1990). *Ana-baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin bağımsızlık duygularını anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama, saldırganlık düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Rousseau, J. J. (1961). *Emile* (Çev., H. Ziya Ülken). İstanbul: Türkiye Basım Evi.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi: Ailenin Toplumdaki Yeri*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayını.
- Soydaş, E. ve Bayraktar, Z. (2006). *Başarısızlık Nedenleri Anketi Sonuç Değerlendirme*. Sorgun Rehberlik Araştırma Merkezi.
- Şahinkaya, R. (1990). *Orta Anadolu Köylerinde Aile Strüktürü*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Taylan, H. H. (2003). *Köy ailesinde aile içi ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Taylor, F. W. (2005). *Bilimsel Yöntemin İlkeleri* Akın, B (Çev.). İstanbul: Çizgi Yayıncılık.
- Timur, S. (2011). *Türkiye’de aile yapısı araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Topçu, N. (1984). *Sosyoloji ders kitabı*. İstanbul.
- Uğurlu, C. T. (2014). Ailelerin okul iklimine etkisi. *Eğitim Dergisi*, (11), 43.
- <http://www.egitirim.gen.tr/tr/index.php/arsiv/sayi-41-50/sayi-43-temmuz-2014/497-ailelerin-okul-iklimine-etkisi> adresinden 20.07.2019 edinilmiştir.
- Ülken, H. Z.(1943). *Sosyoloji*, İstanbul: Remzi Kitapevi.

Whirter, J-Volton-Acar, N. (1985). *Çocukla iletişim*. Ankara: No ve Yayınları.

Yavuzer, H.(1997). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (2005). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (2010). *Ana – baba ve çocuk* (21. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yörükoğlu, A. (1996). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınevi.

İnternet kaynakları:

www.tdk.gov.tr (8 Temmuz 2018)

www.tbmm.gov.tr/anayasa (8 Temmuz 2018)

<https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=5066>

<https://www.bursapsikolog.org/anne-baba-tutumlari/>

<https://www.sosyoloji.gen.tr/temel-kurum-olarak-aile-hakkinda/>

Gür, S. (2011). Aile ve Yapıları. <http://www.turkpdr.com/makale/yetiskinlik-psikolojisi/aile-ve-aile-yapilari.html> web adresinden 09.07.2019 tarihinde edinilmiştir.

İmka, E. (2015). Aile Tipleri ve Özellikleri. <http://esraimka.wordpress.com/sosyoloji/aile-yapisi-ve-ozellikleri/> web adresinden 07.07.2019 tarihinde edinilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birliği Yönetmeliği, (2012). www.mevzuat.meb.gov.tr web adresinden 10.07.2019 tarihinde edinilmiştir.

Ek A: İzin Yazısı

T.C.
VAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

18.03.2019

Sayı : 77157353-821.99-E.5648797
Konu : Veri Toplama Talebi

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Müşerref ŞENTÜRK'e ait Müdürlüğümüzün 14/03/2019 tarih ve 5405944 sayılı onay yazısı ekte gönderilmiştir.
Bilgilerinizi arz ederim.

Hasan TEVKE
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek : Onay yazısı

Adres: Abdurrahman Gazi Mah.İskele cad.Çalı durağı 65040 VAN
Elektronik Ağ: <http://van.meb.gov.tr>
e-posta: ahperiaras@hotmail.com

Bilgi için: P.PARAS
Tel: 0 (432) 222 41 62
Faks: 0 (432) 222 41 61

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8816-3f18-3c7d-a38b-8f3e kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
VAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 77157353-821.99-E.5405944
Konu : Veri Toplama Talebi

14/03/2019

İL MAKAMINA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Müşerref ŞENTÜRK'ün "Aile Faktörünün İlkokul Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Etkisinin İncelenmesi" konulu anket çalışması kapsamında ilimiz tüm ilçe ilkokullarda görev yapan öğretmenlere yönelik anket uygulama çalışması yapılması hususundaki yazıları incelenmiştir.

Söz konusu anket uygulama çalışması Müdürlüğümüzce oluşturulan "Anket uygulama ve Araştırma İzin Talepleri Komisyonu" tarafından incelenmiş olup 12/03/2019 tarih ve 68 nolu karar ile belirtilen açıklamalar doğrultusunda uygulanması; Ayrıca denetimleri ilgili okul ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere derslerin aksatılmaması kaydıyla ve gönüllülük esasına göre yapılması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Adem ÇİFTÇİ
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

Uygun görüşle arz ederim.

Hasan TEVKE
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
14/03/2019

Sinan ASLAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: Abdurrahman Gazi Mah.İskele cad.Çalı durağı 65040 VAN
Elektronik Ağ: <http://van.meb.gov.tr>
e-posta: ahperiaras@hotmail.com

Bilgi için: P.ARAS
Tel: 0 (432) 222 41 62
Faks: 0 (432) 222 41 61

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 1072-376b-3a00-b12b-06bb kodu ile teyit edilebilir.

Ek B: Veri Toplama Aracı

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu ‘Aile Faktörünün İlkokul Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Etkisinin İncelenmesi’ başlıklı tez çalışması için hazırlanmıştır, isim yazmanıza gerek yoktur. Desteğiniz için teşekkür ederim.

Müşerref Şentürk

(Sınıf Öğretmeni, ÇOMÜ Sınıf Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi)

Öğrenci sayınız: K..... E.....

Cinsiyetiniz:

Kıdeminiz:

GÖRÜŞME SORULARI

1.Sizce aşağıdaki durumlar öğrencilerin akademik başarısını nasıl etkilemektedir? Örneklerle açıklayınız?

-Aile yapısının parçalanmış olması:

-Ailenin eğitim durumu:

-Ailenin ekonomik durumu:

-Hanedeki kişi sayısı(geniş aile, çekirdek aile):

-Ailenin göç etmiş olması:

-Ailenin yaşadığı yer (kır, kent):

-Çok eşli aile yapısı:

-Ailenin tutumu(demokrasi, şiddet):

-Öğrencinin kardeş sayısı:

-Öğrencinin ailedeki yaş durumu(en büyük, en küçük):

-Ebeveynler arasındaki yaş farkı:

2. Başarılı ve başarısız öğrencilerin aile yapısı nasıldır?

3.Öğrencilerin akademik başarısını etkileyen başlıca ailevi sorunlar nelerdir?

4. Ailelerin veli toplantılarına katılımı öğrencilerin başarısını nasıl etkilemektedir?

5. Veli toplantılarına katılımın artırılması nasıl sağlanabilir?

6.Ailenin çocuğun başarısını arttırabilmesi için okul yönetimi ve öğretmenler neler yapabilir?